

Nationella **inkubatorprogram** 2003–14 – en första analys av programlogik

Inkubatorer är ett stödinstrument som snabbt har vuxit i popularitet både i Sverige och internationellt. Vi vet dock idag väldigt lite om vilka typer av samhällliga effekter stödet har haft. I denna rapport påbörjar vi därför ett lärande om den svenska inkubatorsatsningen. Vi redogör för vilka åtgärder som har gjorts inom ramen för det nationella inkubatorprogrammet och programmets förväntade konsekvenser.

Dnr: 2016/278

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 01
E-post: info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information, kontakta Lars Bager-Sjögren
Telefon: 010 447 44 72
E-post: lars.bager-sjogren@tillvaxtanalys.se

Förord

Frågeställningarna inom tillväxtpolitiken är komplexa och kräver en djuplodande och ibland även mångsidig belysning för att ge kunskap om vad staten bör och kan göra. Tillväxtanalys kommer därför arbeta med vad vi benämner ramprojekt. Ett ramprojekt består av flera delprojekt som bidrar till att belysa en viss frågeställning och löper i upp till två år.

Den här studien bildar ett första underlag till ett nytt ramprojekt med rubriken: *Hur kan staten bidra till innovation i nya och små företag genom inkubatorer?* Syftet med ramprojektet är att undersöka och värdera effekterna av olika inkubatorer genom kvalitativa och kvantitativa undersökningar med utgångspunkt i orsakerna till varför inkubatorer faktiskt finns, det vill säga utifrån ett risktagande från samhällets sida, långsiktighet och kopplingar till akademien. En slutrapport där resultaten från flera andra delstudier kommer att ingå ska presenteras i oktober 2018.

Tillväxtanalys har tidigare utpekats i regleringsbrevet 2015 för utvärdering av det pågående nationella inkubatorprogrammet. Ramprojektet kan således ses som en förberedande metodutveckling av framtida utvärderingar av det nationella programmet som idag bedrivs i Vinnovas regi.

Inkubatorer är ett stödinstrument som vuxit i popularitet både i Sverige och internationellt. Trots att inkubatorverksamheten vuxit snabbt vet vi idag väldigt lite om vilka typer av samhällsliga effekter som genererats. Den här rapporten har utgått från dokumentanalys kompletterat med information från intervjuer. Granskningen av materialet är kvalitativ. Rapporten visar att inkubatorernas genomslag har ökat över tid bland annat genom en ökad tillströmning av idéer som har utvärderats. En tidig målsättning var att öka antalet forskningsbaserade företag och tillväxten i dessa. Tillväxtanalys gör dock bedömningen att det inte går att avgöra om denna målsättning har uppnåtts.

Rapporten har skrivits av Tillväxtanalys analytiker Lars Bager-Sjögren.

Tillväxtanalys tackar de som deltagit i intervjuer och diskussion och som bidragit till att grundmaterialet blivit kompletterat samt fyllt i luckor mellan dokumenterat material och realiserad praxis. Tillväxtanalys tackar speciellt Kjell-Håkan Närfelt, Vinnova, och Margareta Wallentén, NIOWA, samt Anders Nilsson, NIOWA, för den dokumentation de har förmedlat. Tillväxtanalys är dock ensamt ansvarig för de eventuella tillkortakommanden som fortfarande kan finnas kvar och som kan ha påverkat analysen.

Stockholm, december 2017

Enrico Deiacò
Avdelningschef, Innovation och grön omställning
Tillväxtanalys

Innehåll

Sammanfattning	6
Summary	8
1 Rapportens syfte och upplägg.....	10
1.1 Rapportens metod.....	10
1.2 Rapportens disposition.....	11
2 Motiv, förväntade konsekvenser och aktiviteter i de nationella inkubatorprogrammen	13
2.1 Generationer av NIP.....	14
2.2 Vad är motiven?	15
2.3 Hur genomförs programmet?	20
2.4 Vilka konsekvenser förväntas?.....	21
2.5 Vilka förutsättningar är avgörande?.....	23
3 Avslutande diskussion med reflektion inför framtida utvärdering av nuvarande inkubatorprogram	30
3.2 Slutord.....	32
Referenser.....	34
Bilaga 1 Sveriges Inkubatorprogram 2003–14	37
Bilaga 2 Inkubatorer i NIP 2003–14.....	55
Bilaga 3 Utveckling i inkubatorer	58
Bilaga 4 Ur Vinnovas regleringsbrev	64

Sammanfattning

Rapporten visar att inkubatorernas genomslag har ökat över tid. Detta syns framförallt i form av den ökade tillströmningen av idéer som har utvärderats. Även deras kapacitet att ta in idéer har ökat över tid. Både kapaciteten att utvärdera fler idéer och att processa fler idéer som tagits in i inkubatorerna har ökat mer än driftkostnaderna. Såttillvida kan verksamheten sägas blivit mer kostnadseffektiv över tid. Den ursprungliga målsättningen var att öka antalet och tillväxten i forskningsbaserade företag. Tillväxtanalys gör emellertid bedömningen att det inte går att avgöra om denna målsättning har uppnåtts.

Inledning

I regeringens uppdrag till Vinnova 2013 att från och med 2015 ta över ansvaret för det nationella inkubatorprogrammet anges att Tillväxtanalys i framtiden kommer att få ett uppdrag att utvärdera programmet. Tillväxtanalys har därför påbörjat ett arbete att beskriva innehåll och utvecklingen av inkubatorprogrammet och genomföra ett antal analyser på det material som myndigheten har erhållit från Vinnova. Rapporten sammanställer och analyserar de dokument som beskriver syftet med programmet, vilka konsekvenser man väntar sig av programmet och vilka åtgärder som programmet har genomfört.

Resultat

Det viktigaste resultatet av rapporten är själva sammanställningen av dokumenterad grundinformation vilket inte gjorts tidigare. Mellan 2003 och 2014 har det nationella inkubatorprogrammet förmedlat driftsfinansiering till ett urval av landets inkubatorer. De finansierade inkubatorerna har totalt omsatt cirka 1,2 miljarder under denna tid varav cirka 800 miljoner finansierades från offentliga källor.

Den dokumenterade grundinformation som Tillväxtanalys har tagit del av reser frågan om vilka krav på dokumentation som program likt nationella inkubatorprogrammet bör uppfylla dels för återrapportering till regeringen, dels för framtida och oberoende utvärderingar. Återrapporteringen av programmet till regering och Vinnova kan beskrivas som utvecklade. Redan i det första förslaget om att etablera ett inkubatorprogram år 2002 anges flera intressanta och ambitiösa områden för utvecklingsarbete kring lämpliga uppföljningsområden och utfallsmått, men dessa ambitioner fullföljs inte i senare program. Någon dokumenterad återkoppling till programmets ursprungliga motiv görs inte. Eftersom detta motiv inte heller fått en mätbar definition är det svårt att följa hur intentionen med programmet har uppnåtts.

Materialet bekräftar även den beskrivning som Almi gör av en ”vidgning” av programmets intentioner, det vill säga att programmets utveckling och organisation följer en trend utan att detta är en del i en strategi. I princip kan man säga att expansionen av programmet har gjorts utifrån ett annat fokus än själva anledningen till programmet. Denna ”vidgning” är inte nödvändigtvis ett problem om man kan visa att den är motiverad och att den ursprungliga tanken med programmet är tillgodosedd eller helt enkelt inte är relevant längre. Detta framgår emellertid inte av dokumentationen som Tillväxtanalys studerat.

Tillväxtanalys fokus på det som dokumenterats i olika handlingar är dock en begränsning i den programlogiska ansatsen. Närmare studier bör utföras för att analysera väsentliga delar i programmet som av någon anledning inte dokumenterats. Denna komplettering kan leda till insikter om vad som är lämpligt att dokumentera och vad som kan lämnas därhän.

Slutsats förslag och rekommendation

Tillväxtanalys menar att det är rimligt att offentliga stödprogram utvecklas över tid. I bästa fall är detta ett resultat av ett lärande. Tillväxtanalys menar dock att offentliga innovations- och entreprenörsfrämjande program bör dokumenteras på ett sådant sätt att utomstående kan förstå vilka faktorer som motiverar att man ändrar utformningen. Tillväxtanalys menar att den dokumentation som erhållits som underlag har sådana brister att det ställer frågan om myndigheterna bör formulera en bättre dokumentationspraxis.

Vidare menar Tillväxtanalys att program som det nationella inkubatorprogrammet inledningsvis ofta är otydliga med avseende på förväntade konsekvenser. Målet för alla offentliga program bör därför vara att efter en viss läroperiod utveckla lämpliga kriterier för att en oberoende utvärdering ska kunna genomföras.

Summary

The report shows that the impact of the incubators has increased over time. This can be seen above all in the greater influx of ideas that have been evaluated. Their capacity to take in ideas has also grown over time. Both the capacity to evaluate more ideas and to process more ideas that have been accepted by the incubators has increased more than the operational costs. In this regard, the activities can be said to have become more cost-efficient over time. The original aim was to increase the number and growth of research-based companies. However, the assessment of Growth Analysis is that it is not possible to determine whether this aim has been attained.

Introduction

The Government's assignment to Vinnova in 2013 to assume responsibility as of 2015 for the national incubator programme states that Growth Analysis will be given the task of evaluating said programme in the future. Growth Analysis has therefore started the work of describing the contents and development of the incubator programme and of conducting a number of analyses on the material the agency has obtained from Vinnova. The report aims to compile and analyse the documents that describe the purpose of the programme, which consequences the programme is expected to have and which measures the programme has carried out.

Results

The most important result of the report is the compilation of documented basic information, which had not previously been performed. Between 2003 and 2014, the national incubator programme has distributed operational funding to a selection of Sweden's incubators. The funded incubators have had a total turnover of approximately SEK 1.2 billion over this period, of which around SEK 800 million was from public funds.

The documented basic information that Growth Analysis has been working with raises the issue of which documentary requirements programmes like the national incubator programme should have to fulfil, on the one hand for reporting back to the Government and on the other for future and independent evaluations. The reporting on the programme to the Government and Vinnova can be described as undeveloped. As early as in the first proposal for the establishment of an incubator programme in 2002, there are several ambitious areas specified for the development of suitable follow-up areas and outcome measurements, but these ambitions have not been realised in later programmes. There is no documented feedback on the original grounds for the programme. And as these grounds have not been defined in any measurable way, it is difficult to follow up on the fulfilment of the programme's intentions.

The material also confirms the description given by Almi of a "drift" of the programme's intentions, i.e. the programme's development and organisation follows a trend that is not part of a strategy. It could essentially be concluded that the expansion of the programme has been carried out with a different focus than the actual reason for the programme's existence. This "drift" is not necessarily a problem, if it can be shown that it is motivated and that the original aim of the programme has been fulfilled or has simply become irrelevant. However, no such conclusion can be drawn from the documentation that Growth Analysis has examined.

The focus on documented sources implies limitations in the analysis of the program logic. Further work needs to be done in order to identify essential parts of the programme which have not yet been documented. At best, this will lead to a better understanding of what is of special importance to the need for documentation in the future.

Conclusion, suggestions and recommendation

Growth Analysis is of the opinion that it is reasonable for public support programmes to develop over time. In the best case, this is the result of a learning process. However, Growth Analysis believes that public programmes to promote innovation and entrepreneurship should be documented in such a way that an outside observer is able to understand which factors have motivated a new programme design. Growth Analysis is of the opinion that the documentation provided has such shortcomings as to raise the question of whether the public agencies should formulate a better documentation practice.

Growth Analysis is furthermore of the opinion that programmes such as the national incubator programmes are often unclear initially with regard to expected outcomes. However, the goal of all public programmes must be to, after a certain learning period, develop suitable evaluation criteria.

1 Rapportens syfte och upplägg

Regeringen gav 2013 Vinnova uppdraget från 1 januari 2015 att åter ta ansvar för det nationella inkubatorprogrammet. I uppdraget sägs även att Tillväxtanalys i framtiden kommer att ges i uppdrag att utvärdera programmet.¹ Tillväxtanalys har därför startat ett projekt som förbereder denna analys genom att genomföra ett antal olika studier och utvärderingar av det nationella program som Vinnova initierade och som sedan implementerades av de (del)statliga bolagen Innovationsbron AB och Almi AB. Med hjälp av de data som samlats in över så kallade IBO (incubator business objects eller inkubatorföretag) och inkubatorernas utveckling kan flera kvantitativa analyser utföras. Med hjälp av patentdatabaser kan även denna form av analys genomföras. Information om företag som blivit uppköpta och som kommit att ingå som en del i andra företags utveckling är ytterligare ett område att studera. Slutligen är även programutformning och programgenomförandet ett särskilt område för ett studium. Det senare fokuserar föreliggande rapport på.

Rapporten analyserar det svenska inkubatorprogrammet mellan 2003 och 2014 och har flera syften. Det första är att beskriva bakgrunden och det omedelbara sammanhanget som det nuvarande inkubatorprogrammet kommer ifrån. Detta är en nödvändig del för att förstå det nuvarande programmets intentioner. Ett annat syfte är att få ett bättre underlag för mer djuplodande frågeställningar kring programmets utveckling, innehåll och förändring över tiden. Analysen syftar även till att bidra med underlag för analyser av resultat och effekter. Rapporten syftar också till att bidra till en diskussion om vilka krav som bör ställas på stödinstrument som görs över lång tid. Hur ser underlaget för lärande ut?

1.1 Rapportens metod

Denna rapport begränsar analysen till de dokument som producerats av de viktigaste aktörerna: regeringen, Vinnova, Innovationsbron och Almi, men även till vissa underlag och rapporter som producerats i den löpande verksamheten. Dokumenten är propositioner, årsredovisningar, programbeskrivningar, utlysningar samt även rapporter skrivna av externa forskare på direkt uppdrag av aktörerna. Betoningen på officiella dokument utgår från ett antagande om att organisationer inte kan lära av erfarenheten om de inte dokumenterar och reflekterar över sina aktiviteter samt att transparensen mot allmänheten ökar med lämpligt utformad dokumentation.

Över tiden utvecklas även så kallad tyst kunskap, det vill säga kunskap och lärande som är förankrad hos enskilda personer. Denna kunskap kan vara mycket värdefull för att bättre förstå utförandet av ett program. Tillväxtanalys har därför även genomfört några samtal med personer som har haft en nyckelposition under den tid som programmet verkat. Analysen i denna rapport bygger dock inte på kvalitativ information från sådana samtal i någon större omfattning. Detta begränsar den programteoretiska diskussionen. Ett syfte med rapporten blir därför att vara ett underlag för att bättre beskriva vad som inte finns med i dokumenterat material. Tillväxtanalys ser framemot en sådan diskussion.

¹ Regeringen (2013) Uppdrag att lämna stöd till inkubation. N2013/3474/FIN

Sammanställningen är organiserad utifrån följande utvärderingsfrågor:

- Vilket problem syftar stödinstrumentet/interventionen, det nationella inkubatorprogrammet, att lösa, eller ha ett inflytande på?
- Hur beskrivs de mekanismer som stödinstrumentet/interventionen ska påverka för att lösa problemet? Hur beskriver man förväntade konsekvenser och resultat?
- Hur genomförs interventionen och vad omfattas?²

Analysen kommer även att diskutera, mot bakgrund av olika teorier, vilka villkor som är möjliga att identifiera för att interventionen ska bli framgångsrik. Inom utvärderingslitteraturen görs en grov uppdelning i dels metoder som syftar att granska förutsättningar för att interventioner ska ge effekt även ur så kallade teoribaserade perspektiv, dels i ansatser som försöker mäta interventionens effekt med så kallade kontrafaktiska metoder.³ Rapporten utgår från den första gruppen av metoder och som inbegriper diskussion om en interventions så kallade programlogik. Begreppet används ofta mer eller mindre synonymt med en mängd andra begrepp, till exempel programteori, effektlogik, ”theory of change”, verksamhetslogik (Ekonomistyrningsverket).⁴

En analys av programlogik ger underlag för om det är rimligt att tro att interventionen ska leda till det förväntade resultatet. En beskrivning och analys av interventionens programteori öppnar för en analys kring de villkor som är nödvändiga och som sammantaget ska ge det önskade resultatet. I litteraturen förekommer att man delar upp programlogik i olika delar. Man talar om förändringsteori och aktion/handlingsteori. Förändringsteori är i detta sammanhang den berättelse (narrativ) som en intervention åberopar som anledning (”rationale”) till att interventionen har ett existensberättigande. Utöver detta kopplar förändringsteorin påståenden om omvärlden och beteendemekanismer som den valda interventionen ska utnyttja. Förändringsteorin måste inte vara sann, men den måste vara formulerad.

Aktionsteorin är en beskrivning av de åtgärder som interventionen består av, det vill säga de aktiviteter som förändringsteorin identifierar som lämpliga att utföra i syfte att förändra tillståndet till ett mer önskvärt sådant. Att utveckla företag kan till exempel göras genom att låta företag få kontakt med en rådgivare utsedd av ansvarig aktör alternativt att fördela ut medel (pengar) i form av checkar som företaget kan köpa rådgivning för på öppna marknaden. Olika aktiviteter kan få olika resultat. Syftet med en programlogisk beskrivning är att identifiera det sammanhang som rent logiskt indikerar att en tillräcklig orsak till ett bidrag ska kunna förväntas.⁵

1.2 Rapportens disposition

Rapporten är upplagd så att nästa kapitel består av Tillväxtanalys sammanställning och diskussion av inkubatorprogrammet. I Bilaga 1 (sid. 37) återfinns en genomgång av de

² Begreppet ”intervention” används i rapporten i sammanhang som inte direkt berör Inkubatorprogrammet.

³ Se European Commission (2013) *Evalsed Sourcebook Method and Techniques*

⁴ Rapporten följer löst den struktur av frågor som presenteras dels i Funnell S & Rogers P. 2011 s xix och John Mayne 2012 *Contribution Analysis coming out of age Evaluation*. Notera att ESV 2016 är en handledning i verksamhetslogik som är intressant att ta del av. Ordet teori i den här användningen korresponderar inte till akademisk forskning utan är den mer eller mindre välgrundade uppfattning som aktören ger uttryck för.

⁵ Se Mayne J (2012) resonemang om Inusvillkor och kontributionsanalys. Ordet ”teori” i begreppen ovan är inte med självklarhet förknippade med eller refererar till akademisk forskning. Teori anger endast att utgångspunkten är den ansvarige aktörens beskrivning av vilka intentioner som man har haft och hur denna aktör gått tillväga.

dokument Tillväxtanalys har erhållit och kunnat finna som är relevanta. Bilaga 2 (sid. 55) är en lista på inkubatorer vid olika år. Bilaga 3 (sid. 58) är diagram och den tabell som används i diskussionen i kapitel 2. Bilaga 4 (sid. 64) slutligen är en lista på uppdrag till Vinnova enligt regleringsbrev.

2 Motiv, förväntade konsekvenser och aktiviteter i de nationella inkubatorprogrammen

Detta kapitel syftar till att analysera och konstruera den programlogik som det svenska nationella inkubatorprogrammet har haft och hur detta förändrats över tiden. Materialet i bilaga 1 (sid. 37) ger stommen till att diskutera mer ingående om och hur svaren på rapportens frågeställningar har förändrats över tid:

- Hur motiveras programmet av aktörerna?
- Vilka konsekvenser förväntas av programmet?
- Vilka aktiviteter ska medverka till de förväntade konsekvenserna?

Frågan om vad som motiverar programmet anger vilket problem som man försöker lösa och kan sägas vara den allra viktigaste frågan att diskutera. Anledningen är att en översiktlig beskrivning av problemet kan medföra att de åtgärder man vidtar inte är de mest lämpliga. Oklarhet kring vilket problem programmet försöker lösa kan också leda till att det över tid så sker en anpassning av åtgärder mot ”nya” problem. Offentliga åtgärder kan initieras på problem som är relativt outforskade. Det är därför intressant att undersöka hur ansvariga för interventioner som inkubatorprogrammet fört en diskussion kring motivet i syfte att bättre genomföra lämpliga åtgärder.

Frågan om vilka konsekvenser man förväntar sig kan låta enkel. Det är rimligt att formuleringen av problemet och formuleringen av det förväntade utfallet av valda åtgärder överlappar varandra. Problemet som ligger bakom själva motivet till stödinstrumentet kan bestå av flera olika delar som har en oklar relation till varandra medan de förväntade konsekvenserna anger ett rätt begränsat antal olika konkreta utfall som till exempel förändrad omsättning i procent. I sådana fall är det förväntade utfallet, tillväxt i omsättning, snarare en indikator som antas vara korrelerad med ett utfall som man inte kan mäta, till exempel dynamisk entreprenöriell kapacitet.⁶ Även här är det relevant om diskussionen kring det ursprungliga motivet påverkar vilka förväntade konsekvenser som programmet kan ha.

Över tid så kan även stödinstrumentet förändra förmedlandet av stödet på flera sätt. Det kan vara den monetära omfattningen, kravet på medfinansiering, innehållet i icke-monetärt stöd och i vilka former som detta förmedlas. Även krav på uppföljning kan förändras. Samtliga dessa aktiviteter kan rimligtvis påverka själva slutresultatet av stödinstrumentet.

Utöver ovanstående frågeställningar är det relevant att diskutera vilka faktorer som ligger utanför det egentliga programmet som har inflytande på programmets utfall. I utvärderingslitteraturen använder man en tankefigur ofta kallad orsaks-paket. Tanken är att ett paket med orsaker är tillräckliga för ett specifikt utfall. Däremot är ingen enskild del i orsakspaketet vare sig en nödvändig eller tillräcklig förutsättning för att utfallet ska realiseras. Om en vidtagen åtgärd inte realiseras kan detta därför förklaras av att någon komponent i orsakspaketet inte uppträder som förväntat vilket medför att villkoret för orsakspaketet inte blir uppfyllt. Denna tankefigur förutsätter att man kan föreställa sig

⁶ I litteratur om så kallad Lean start-up används begrepp som entrepreneurial dynamic capabilities för att ange företagarens förmåga att tidigt nå försäljningsframgång, Stephen Blanks webbsida och startup genomrapporter.

vilka olika villkor som är avgörande för att en åtgärd ska få det förväntade utfallet, något som är lättare sagt än gjort.

Kapitlet avslutas med en diskussion kring i vilket sammanhang som resultaten på nuvarande nationella inkubatorprogram bör placeras i.

2.1 Generationer av NIP

Det nationella inkubatorprogrammet (NIP) har haft 3 olika ansvariga aktörer: Vinnova, Innovationsbron AB (IBAB) och Almi AB. I bilaga 1 (sid. 37) framgår att det sker förändringar i programmet vid varje byte av aktör. Det kan vara en följd av ett ”lärande”, men också en anpassning till varje aktörs särskilda intressen. Vi identifierar fyra generationer av programmet och följer de fyra utlysningar som har gjorts, tabell 1. Mellan den första och den andra generationen av programmet gör vi bedömningen att det endast är en liten skillnad dem emellan. Den första generationen är Vinnovas pilotprogram under namnet Vinnkubator. I den andra utlysningen sker endast mindre förändringar när detta program också övertas av Innovationsbron (IBAB). Därför behandlas dessa sammantaget i det följande. Programmet förändras först i större omfattning när IBAB gör sin första egna utlysning, våren 2008, då IBIP sjösätts. IBIP förändras i sin tur till BIG efter IBAB:s interna utvecklingsarbete som blir den fjärde generationen, se bilaga 1. När IBAB förs in under Almi 2013 som ett nytt affärsområde fortsätter Almi i princip på den redan utstakade färdvägen. En femte generation sker med Vinnovas nuvarande program.

Tabell 1 Generationer av NIP

	Namn	Ansvarig aktör	Period
1,2	Vinnkubator	Vinnova/IBAB	maj 2003–juni 2008
3	NIP	Innovationsbron	juni 2008–30 september 2011
4	BIG	Innovationsbron/Almi	1 oktober 2011–14
5	IP2015+	Vinnova	2015–

Vinnovas roll är speciell under hela perioden. I början är myndigheten utförare för att sedan ha rollen som finansär med särskilt inflytande på hur verksamheten utförs. Vinnova initierar programmet och beskriver programmet som ett pilotprogram. När IBAB tar över programmet får detta en annan status. Från att ha varit ett relativt litet pilotprogram blir inkubatorprogrammet en egen avdelning i ett statligt företag, Innovationsbron AB.

Det nationella inkubatorprogrammet?

Det nationella inkubatorprogrammet började med Vinnkubators 32 miljoner. Över tid ackumuleras dock medel och 2014 kan vi konstatera att cirka 1,1 miljard har fördelats på olika aktiviteter, tabell 2.⁷ Av dessa är cirka 582 miljoner finansierade via statliga aktörer – främst Vinnova, men IBAB och Almi har bidragit med kompletterande medel. Den totala offentliga finansieringen över åren är 804 miljoner.⁸

Tabell 2 Inkubatorprogrammets finansiering och antal ansökningar 2003–14

NIP	Tid	Belopp (per år)	Ansökbart belopp	Antal ansökningar	Antal driftfinansierade inkubatorer	Övriga inkubatorer
Vinnkubator	2003–04	32 (16)	2mkr	32	14	0
IBAB	2005–07	150 (50)	0,5–4 mkr		12	6
IBAB IBIP	2008–11	250 (62,5)	0,5–6 mkr	42	21	6
IBAB/Almi	2011–14	219 (73)			26++	16
Summa***		582				
Total off. finansiering****		804				
Totalt		1 168				

*Sökt belopp måste kunna motfinansieras med samma belopp från andra källor från och med 2005. **Tidpunkterna är inte exakta, t ex startar IBIP formellt i mitten på 2008 och ger finansiering i 3 år, totalt 180 mkr, IB:s årsredovisning 2009. *** Regeringen tilldelade ytterligare 100 mkr för särskilda satsningar.

****Enligt Vinnovas Excelblad "Verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005 – 2015". TA egna beräkningar, differensen mellan programfinansiering och offentlig finansiering är finansiering från Lärosäten, kommuner och regioner.

NOT: enbart driftfinansierade inkubatorer är medtagna i denna summering.

++I Almis årsredovisning 2013 anges 25 medan i Almis årsredovisning 2014 anges 26. Förmedlat driftstöd cirka 72 miljoner per år

Källa: Vinnova 2004, Innovationsbron 20081208, Almis årsredovisning 2013, Vinnovas årsredovisningar.

2.2 Vad är motiven?

I korthet kan man säga att det nationella inkubatorprogrammet har olika fokus när man jämför Vinnovas formulering år 2002 och Almis formulering i årsredovisningen för 2013. Motiven till förslaget att inrätta ett nationellt inkubatorprogram anges redan i under-rubriken:

”För start och tidig utveckling av högteknologiska och forskningsbaserade företag, främst avknoppningar från högskola, forskningsinstitut och företag.”

Vinnovas förklaring för denna inriktning är att Sverige ”är dåliga på att exploatera FoU-satsningarna”. Den ursprungliga tanken är med andra ord en högre exploatering av FoU-satsningar i form av kommersialisering som kan åstadkommas med hjälp av ett nationellt inkubatorprogram.

Nästa ansvariga aktör IBAB formulerar målsättningen med ”sitt” inkubatorprogram, IBIP, enligt följande:

*”Den övergripande målsättningen för Innovationsbrons inkubatorprogram är att öka antalet tillväxtfokuserade företag genom att utifrån ett systemperspektiv skapa förutsättningar för utveckling av nya affärsidéer av FoU.”*⁹

⁷ Beloppet är en summering av variabeln ”driftskostnader” i de data över inkubatorer som Tillväxtanalys erhållit från Vinnova.

⁸ Samma källa som fotnot ovan summering av variabel ”offentlig finansiering”.

⁹ Innovationsbron 2010. Årsredovisning 2009

I den siste aktörens, Almis, årsredovisning 2013 kommuniceras syftet med programmet ytterligare något annorlunda. Man anger att inkubatorprogrammet har förändrats sedan starten 2003 och denna förändring beskrivs som (s. 39):

”från kommersialiseringen av forskningsresultat till utveckling av affärsidéer med hög tillväxtpotential.”

Längre ned anger man att det är en breddning av verksamheten, det vill säga att delar av det ursprungliga motivet finns kvar, men omfattningen av verksamheten kan tillgodose en större målgrupp. Bakgrunden till Almis text kan tolkas så att man ansett sig utveckla ett erbjudande om stöd som är minst lika produktivt för idéer som har ett ursprung inom FoU som från andra håll. Om inkubatorerna har kapacitet att hjälpa fler idéer än de som man ursprungligen riktade sig till kan det inte vara fel att utvidga verksamheten.

En naturlig fråga är om det ursprungliga problemet som Vinnova formulerade 2002 är löst. Exploaterar Sverige mer FoU idag? Det vet vi inte då ingen av aktörerna har valt att återkoppla till denna frågeställning. Vinnova utvecklade inte heller mer specifikt vad man avsåg i det relativt kortfattade förslaget. Ser vi t.ex. till FoU-kostnader i privat sektor så har dessa stått relativt stilla över tid medan tillväxt i förädlingsvärden har ökat. Är detta ett tecken på framgång i programmet? Troligen inte eftersom detta fokuserade på nya företag. Vad vi kan göra är att studera vilka idéproducenter som har sökt sig till NIP och vilka som har tagits in i NIP och se om detta kan kasta ljus över frågan.

Vad säger idéflödet och idéselektionen om NIP-inkubatorernas fokus?

Avspeglas NIP:s motiv i inkubatorernas praktik? En början till ett svar på den frågan är att granska idéflödets utveckling över tid. Inkubatorerna bör över tid bli alltmer kända som ett intressant alternativ för primära målgrupper som FoU-baserade idéer från akademi och forskningsinstitut och till viss del från näringsliv och oberoende innovatörer. Om inkubatorerna får fler sådana idéer över tid anger detta att de når ut till en lämplig idémarknad.

I listan på inkubatorer som finns med i den tredje generationens inkubatorprogram IBAB/Almis Big är det elva stycken med driftfinansiering som även var med i programmet som det såg ut 2005. I tabell 3 nedan återger vi några data för denna grupp av inkubatorer.¹⁰ Av tabell 3 framgår att för den studerade gruppen av inkubatorer har både antalet utvärderade idéer ökat, nästan fördubblats, och just den andel av idéerna som kategoriserats som FoU-baserade har ökat. Inflödet av idéer till inkubatorerna är med andra ord i linje med de ambitioner som Vinnova ställde upp i det första programmet.

¹⁰ De 11 inkubatorerna är: Create Mälardalen, Gothia Science Park, GU Holding, LEAD Linköping/Norrköping, Karolinska, Minc (Malmö), Science Park Jönköping, Stiftelsen Chalmers Innovation, Stockholm Innovation and Growth, Uminova och Uppsala Innovation Centre. De 11 ledande inkubatorerna är 5 kopplade till lärosäten i stora arbetsmarknadsregionerna Stockholm/ Uppsala och Göteborg. Av övriga skiljer två ut sig i att en ligger i Skövde och den andra är knuten till en mindre högskola (Mälardalens). Övriga ligger i stora universitetsstäder samt Malmö. En av de 11 Karolinska erhåll inte driftsbidrag 2014.

Tabell 3 Utveckling 2005 till 2014 för elva ”ledande” inkubatorer, antal utvärderade idéer, totalt och efter ursprung

	Totalt	FoU	Akademi*	Närings- liv	Forsk.- institut	Offentlig sektor	Innovatörer/ Entreprenörer
2005	870	64	349	54	32	3	368
2014	1544	238	367	415	36	28	460
Indexerad utv.	177	372	105	769	113	933	125

Not: *Antalet exkluderar FoU-baserade men inkluderar studenter och anställda

Källa: Vinnova Excelark Idéflöde samtliga inkubatorer 2005-2014

För att bedöma betydelsen av NIP:s breddning är en jämförelse mellan dessa elva inkubatorer och hela den inkubatorpopulation som BIG fick driftfinansiering år 2014.¹¹ Inkubatorerna utanför de elva ”ledande” utvärderar sammantaget lika många FoU-baserade idéer men deras flöde karaktäriseras främst av idéer med annat ursprung, tabell 4.

Tabell 4 Utveckling mellan 2005 och 2014 för inkubatorer i BIG: Summit-programmet, antal utvärderade idéer totalt och efter ursprung

	Totalt	FoU	Akademi*	Närings- liv	Forsk.- institut	Offentlig Sektor	Innovatörer/ Entreprenörer
2005	1116	92	380	103	38	8	495
2014	2465	366	454	781	49	56	744
Indexerad utv.	221	398	119	758	129	700	150

Not: *Antalet exkluderar FoU-baserade men inkluderar studenter och anställda

Källa: Vinnova Excelark Idéflöde samtliga inkubatorer 2005-2014

Det omedelbara intrycket är att motivet att nå ut till forskningsbaserade idéer verkar ha lyckats. Över tid har FoU-baserade idéer vuxit nära fyra gånger den nivå de hade år 2005. Tillför vi mer information i form av utvecklingen över flera år så framträder en bild av tillväxt i idéflöde fram till 2010 varefter detta stagnerar och ligger mer eller mindre kvar på samma nivå efter 2010 (Se figurer i bilaga 3, sid. 58). Mönstret skiljer sig inte mellan de elva ”ledande” inkubatorerna och när vi utvidgar till 26 som får driftfinansiering 2014. Genomgående är att expansionen i inkubatorprogrammet sker i inkubatorer utanför de elva ”ledande” men denna expansion är framför allt från näringsliv och kategorin benämnd innovatörer/entreprenörer. Idéer som har ett ursprung i akademisk forskning ökar till 2008 för att därefter minska gradvis¹²

Nästa steg i att få klarhet om inkubatorerna arbetar med de idéer som var ursprungsmotivet till programmen sker genom att beskriva fördelningen av de idéer som tagits in i inkubatorerna. Skiljer sig denna fördelning från idéflödesfördelningen? Ursprungsuppgifterna för intagna idéer är mer detaljerade men ett problem är att vissa idéer från universitet är kategoriserade som ”ospecificerade”.

¹¹ I tabellen för hela inkubatorpopulationen är alltså tio av de ledande inkluderade.

¹² Tillväxtanalys har inte tagit del av någon dokumentation över hur fältvariabler exakt är definierade och vilka kriterier för som använts.

Tabell 5 Fördelning av de idéer som selekterats in i inkubator 2005–14, elva "ledande" inkubatorer

Idén togs in år	Idéer som är avknoppningar från etablerade organisationer*	Övriga idéer (oberoende innovatörer)	Forskningsbas från akademi, forsk.inst och näringsliv	Univ. ospec**	Idén inte klassificerad	Totalt nya projekt
2005	2	48	21	38	10	181
2014	61	112	39	0	12	294
Index. utv.	3050	233	186		120	162

*Etablerade organisationer från näringsliv, offentlig sektor och forskningsinstitut

** Universitetsursprung men ospecificerad med avseende på forskare, student eller övrig personal

Källa: Vinnova Excelblad "Bolag verksamhet inklusive finansiering 1995–2015, och egna beräkningar

Tabell 6 Fördelning av de idéer som selekterats in i inkubator 2005–14, inkubatorer i Big: Summit

Idén togs in år	Idéer som är avknoppningar från etablerade organisationer*	Övriga idéer (oberoende innovatörer)	Forskningsbas från akademi, forsk.inst och näringsliv	Univ. ospec**	Idén inte klassificerad	Totalt nya projekt
2005	2	101	28	47	24	237
2014	74	182	47	0	20	409
Index. utv.		180	67		-16	73

*Etablerade organisationer från näringsliv, offentlig sektor och forskningsinstitut

** Universitetsursprung men ospecificerad med avseende på forskare, student eller övrig personal

Källa: Vinnova Excelblad och egna beräkningar

Av uppgifterna över de projekt som selekterats in till inkubatorerna ser vi att antalet ökar över tid men ökningarna är inte lika stora som idéflödena. Detta i sig är något som kan tolkas positivt då urvalet av lämpliga projekt rimligtvis bör underlättas när man har ett större antal att välja mellan. Över tid minskar andelen utvärderade projekt som tas in i inkubatorn från cirka 16 procent till knappt 10 procent.

I tabell 5 och tabell 6 finns dock ett problem med de oklassificerade idéerna som kan leda till felslut då det oklart om dessa är forskare, studenter eller övriga anställda inom universitet. Om de är forskare underskattar kolumnen forskningsbaserade i utvecklingen och vice versa.

De oklassificerade idéerna blir emellertid färre över tiden vilket antyder att man bör kunna fördela ut de oklassificerade på övriga kategorier enligt någon form av fördelningsprincip. I bilaga 2 (sid. 55) återges rådata. I tabell 7 redovisar vi uppgifter om vi använder treåriga medelvärden för att beskriva trenden. För att uppskatta förändringar i forskningsbaserade idéer har samtliga forskarkategorier summerats samt en andel av ospecificerade universitetsidéer motsvarande andelen universitetsforskare 2014.

Tabell 7 Trendutjämnat antal från tre ursprungskategorier av intagna idéer 2005–14

Ursprung	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>11 "ledande" inkubatorerna</i>										
Forskare inkl. andel av ospec. univ.	26	32	39	38	36	38	38	48	43	39
Näringslivet och övriga	35	32	41	42	49	56	68	79	81	92
Studenter inkl. andel av ospec. univ.	19	22	21	19	18	20	18	17	14	19
<i>26 Summit-inkubatorer</i>										
Forskare inkl. andel av ospec. univ.	28	41	54	57	60	71	79	90	77	64
Näringslivet och övriga	52	65	96	109	123	135	156	170	165	176
Studenter inkl. andel av ospec. univ.	26	33	34	34	35	42	40	35	27	30

Källa: Vinnova Excelblad och Tillväxtanalys egna beräkningar (bilaga 3)

Med detta tillvägagångssätt finner vi att: över tid så har antalet intagna forskaridéer i de elva ledande inkubatorerna varit på samma nivå 2014 som 2005 det vill säga cirka 38 stycken. Mellan dessa år har nivån varit något högre. För samtliga inkubatorer har summan ökat från 30 till cirka 64, det vill säga en dryg fördubbling. Åren före 2012 uppnåddes dock nivåer som var betydligt högre, upptill 90 stycken. Antalet idéer med studentbakgrund är konstant medan övriga ursprung till idéer är de som ökat inkubatorernas uppmärksamhet.

Dessa har ökat väsentligt, mer än tre gånger, när vi ser till de 26 inkubatorerna och drygt dubbelt så många när vi ser till de elva ledande inkubatorerna.

Diskussion

Det nationella inkubatorprogrammet antar att om det finns aktör som erbjuder affärsutveckling och tillgängliggör uppkoppling till affärs- och finansieringsnätverk så kommer exploaterandet av FoU-idéer att öka. Detta kan även beskrivas som att affärsutveckling och uppkoppling till nätverk utgör en kostnad för ett antal FoU-baserade idéägare vilket gör att de avstår från att försöka exploatera sina idéer alternativt inte förmår att ge idén rätt sorts verifieringshantering. Vi återkommer till denna diskussion i nästa avsnitt.

Men inkubatorerna vet inte vilka idéer som utgör deras tillströmning. Är det idéer som skulle ha klarat sig utan hjälp och därför i princip tränger undan en idé som behöver deras hjälp? När vi till exempel studerar idéflödet över tid så ser vi endast ett bruttflöde. Detta avspeglar rimligtvis främst hur känd inkubatorn är. Det är möjligt att utvecklingen av inkubatorer medför ett antagande om att idéflödet utgör de idéer som ligger i en låda och inte alls skulle ha prövats utan inkubator, ett antagande som måste kvalificeras.

I den omfattning som universitetens antal anställda forskare och examinerade studenter ökar kommer det även ske en ökning av företagsidéer. Idéflödet till inkubatorerna avspeglas förmodligen även i denna ökning, det vill säga att det ökande idéflödet inte bara beror på att inkubatorerna når ut bättre. Det finns även en trend i entreprenörskap, det vill säga i att attityden att starta och bygga företag ses som något positivt. Att universitetsanställda kan använda en del av sin arbetstid för företagande kan beskrivas som en del i den offentliga "såddfinansieringen" av affärsprojekt.

Resonemanget medför att vi vet för lite vilket som är det ”normala” idéflödet som prövas för att kunna dra slutsatser om vad idéflödet till inkubatorerna möjligtvis kan vara en indikator på. Vi vet också för lite kring värdet av affärsutvecklingstjänster och vilket alternativ dessa har. Sedan 2003 har den information som förmedlas via internet utvecklats väsentligt och detta gäller även information kring affärsutveckling.

2.3 Hur genomförs programmet?

Den grundläggande formen för det nationella inkubatorprogrammet består av framför allt två delar, men senare generationer har lagt till en tredje:

- driftsfinansiering (projektfinansiering) till inkubatorer och verifieringsmedel till företag
- erfarenhetsmöten
- kontroll av inkubatorer

Finansiering är dels projektfinansiering till inkubatorerna, dels uppkoppling till medel för verifiering av idéers potential, till exempel såddfinansiering. Driftsfinansiering till inkubatorerna har en omedelbar konsekvens (effekt) i det att verksamheten kan lägga större tid på kärnverksamheten och mindre tid på att jaga pengar.

I den första generationens program var projektfinansieringen generös i att det inte ställdes krav på medfinansieringens storlek utan endast på att en sådan ska finnas. Däremot angav man i utlysningen att en högre andel medfinansiering och i synnerhet privat sådan medför en högre prioritetsordning.¹³ I den andra utlysningen ändrades detta till att projektfinansiering endast utgick i samma omfattning som övrig medfinansiering. Även i denna andra utlysning angavs att en högre privat medfinansiering medförde fördelar.¹⁴

I IBAB:s första egna program anger de i dokument som Tillväxtanalys tagit del av att själva beloppet som kunde ansökas blev större än vad som var möjligt i de två tidigare utlysningarna, se tabell 2 ovan. Kravet på medfinansiering förändrades dock inte. Om någon särskild hänsyn togs till storleken på privat medfinansiering framgick inte av denna utlysning. I dokumenten förekommer information om att inkubatorernas privata finansiering delvis förändras genom införandet av royalty-avtal. Istället för aktieposter sluter inkubatorn och företaget avtal om att en viss andel av framtida omsättning ska betalas till inkubatorn. Någon information om hur vanligt detta är och om denna finansieringsform ersätter någon annan som till exempel aktier har Tillväxtanalys inte tagit del av.

I BIG-programmets driftsfinansierade del är kravet på medfinansiering kvar utan förändringar. BIG har däremot dragit erfarenheten att NIP:s roll gentemot de regionala/lokala finansierarna tydliggörs. NIP:s ståndpunkt är att den regionala ägaren/finansiären till inkubatorn inte bör betinga sin finansiering på NIP:s eventuella finansiering, utan NIP ska ses som ersättning för det särskilda fokus på tillväxt som NIP har. Programmet lade därför mer resurser på att utveckla dessa relationer. Utöver driftsfinansiering introducerades också extraordinär projektfinansiering under IBIP vilket fortsatte i BIG-programmet. Denna form av finansiering var i flera fall kopplad till projekt riktade direkt till vissa IBO:ers utveckling.

¹³ Vinnova 2003. Programtext för utlysning av Vinnkubator 2003-03-10

¹⁴ Vinnova 2004. Utlysning av inkubatorprogrammet 2005–07. I sammanhanget är det otydligt vad som avses med privat medfinansiering. De hyror och avgifter som inkubatorföretag får betala ingår i privat medfinansiering och är förmodligen den största delen av denna.

Erfarenhetsmöten var samtliga NIP-programs allmänna metod för att utveckla inkubatorverksamheterna. Dessa blev populära under Vinnkubator och utvärderades i IBAB:s första NIP där det framkom att inkubatorledningar uppfattade dessa som viktiga för inkubatorernas utveckling.¹⁵ De få tillfällen som dessa träffar utgjorde väcker dock frågan hur stor roll de kan ha spelat åtminstone fram till det att NIP startar 2008.¹⁶

Kontroll av inkubatorer. Under IBAB:s NIP-tid införs under 2010 de första så kallade ”assessments” och därefter införs krav på dokumentation och certifiering av inkubatorns processer. Processer för utvärdering av idéer, selektion av idéer, affärsutveckling men även principer för hur man gör när inkubatorer inte levererar enligt de överenskommelser man gjort.¹⁷

Under BIG-programmet har interaktionen mellan den nationella aktören och inkubatorerna blivit än mer sofistikerad och upptar cirka 100 arbetsdagar för IBAB/Almi.¹⁸ Det är förmodligen rimligt att tänka sig att de ökade kraven på uppföljning av inkubatorerna också medför att de frågor som tas upp på erfarenhetsmöten är bättre förankrade vilket leder till att de får ett större inflytande på inkubatorerna.

När vi ser till formerna för omvandlandet av NIP till verksamheter i finansierade inkubatorer får man intrycket av att den ansvariga aktören får ett allt bättre ”grepp” om verksamheten.

2.4 Vilka konsekvenser förväntas?

Vinnova beskrev följande konsekvenser i sitt programförslag 2002. Den ena är mer processinriktad och berör utvecklingen av kvalitet i affärsutvecklingskompetens i inkubatorerna. Detta benämner man inkubatorernas professionalisering. Trots att man syftar att inrikta sig på de mest avancerade inkubatorerna så tänker man sig ett perspektiv om 10 år innan resultaten av NIP ska materialiseras. Den konsekvens som återspeglar själva motivet till programmet handlar om högre kommersialisering av FoU i Sverige och formuleras som:

”ett ökat antal och ökad tillväxt i nya forskningsbaserade och högteknologiska företag”.

Formuleringen anger en population av idéer, forskningsbaserade och högteknologiska, vars nyttiggörande bör genomföras i nya företag. Programmet ska medverka till ett ökat antal sådana företag. Motivet med ”ökad tillväxt” medför dock en oklarhet. Den kan tolkas som att de nya företagen ska ha en högre tillväxtbana (utvecklas snabbare än tidigare) eller så kan man tolka det som att programmet även kan vara till stöd för etablerade, men förhållandevis nya företag inom populationen som kan få stöd för att öka sin utvecklingstakt.

Under Vinnovas tid som ansvarig utvecklades inga riktlinjer för vilken riktning inkubatorernas interna arbete skulle ta. Programmet var ett pilotprogram och under 2004 utvecklades förslaget att bilda IBAB som skulle ha inkubatorprogrammet som ett arbetsområde. I avtalet mellan Vinnova och IBAB kom man överens om att utveckling av

¹⁵ Denna utvärdering har Tillväxtanalys inte tagit del av utan endast indirekt via referens i IBAB:s lägesrapport 2009:1

¹⁶ En av Tillväxtanalys informatörer anger att erfarenhetsträffarna var populära men att just den inkubatorn informatören tillhörde då inte upplevde att de lärde sig så mycket.

¹⁷ IBAB utvecklar handledningar/checklistor för dessa bedömningar och särskilda återrapporteringar till inkubatorerna. Se IBAB 2011 Processtöd för genomförande av assessmentintervjuer.

¹⁸ Uppgift i samtal med Anders Nilsson och Margareta Wallentén.

programmet skulle ligga under IBAB:s ansvar medan Vinnova ansvarade för finansiering och utvärdering (Bilaga 1).

Denna arbetsfördelning och det faktum att motivet för inkubatorprogrammet anges i avtalet medförde att det knappast fanns anledning för IBAB att ifrågasätta eller diskutera motiven för programmet. Man formulerar dock målsättningen med programmet annorlunda än vad Vinnova tidigare gjort:

”att Sverige är internationellt ledande i att omsätta forskning och innovation till framgångsrika affärer.”

Motivet tangerar det motiv som Vinnova tagit upp, men utvärderingsfokus ligger på en jämförelse med andra aktörer i andra länder istället för en förändring i antal och tillväxt av forskarbaserade och högteknologiska nya företag. Detta fokus är kanske en anledning till det omfattande arbetet med att ”lära” av andras erfarenhet som IBAB rapporterar om i dokumentet Internationell Benchlearning.¹⁹

Programmets utveckling blir under IBAB mer fokuserat på inkubatorprocessernas kvalitet och under IBAB:s NIP formulerades särskilda effektmål med avseende på dessa:²⁰

- Inkubatorernas effektivitet och kvalitet i arbetet ska öka.
- Inkubatorernas in- och utflöde ska öka i volym och kvalitet.
- Inkubatorernas attraktionskraft ska öka.

Någon återrapportering efter dessa effektmål i kvantitativa termer har Tillväxtanalys inte kunnat finna, men i andra dokument från 2011 beskrivs att arbete för att uppnå målen har bedrivits och varit framgångsrikt.²¹ Före 2011 var det flera inkubatorer som fortfarande inte följde upp sina klienters uppfattning i form av kundnöjdhetsundersökningar, men detta förändras under IBIP.

Även kriterier för inflöde och utflöde har formulerats i flera inkubatorer. Vad gäller rutiner för hur man ska agera när inkubatorföretag inte utvecklas enligt avtal/förväntan så har inkubatorer dragit upp riktlinjer enligt Innovationsbrons förslag. På IBAB:s förslag har också kraven på inkubatorföretag blivit tydligare och inkubatorerna blivit bättre på att följa upp företagens utveckling under inkubationstiden.

I Almis presentation av programmet så har man uttryckligen valt att ha ett större fokus på tillväxt. Frågan är om grunden för detta förändrade fokus läggs i förarbeten i BIG. Programmets resultatmål konkretiseras i arbetsmaterialet inför BIG i form av förväntningar på vilka omsättningsnivåer som inkubatorföretag bör uppnå. Efter 3 år anges en omsättning på 10 miljoner, efter 5 år tänks omsättningen nå 25 miljoner och slutligen ska den efter 7 år vara uppe i 40 miljoner.²² Tillväxtanalys finner dock inte något stöd för att dessa målsättningar kom till användning i de dokument som har analyserats. Men i allmänhet menar man att specificerade mål är att föredra eftersom gensvaret om man uppnått målet blir tydlig. Men det räcker inte med ett specificerat mål: det måste också vara lämpligt för den verksamhet man bedriver. Dilemmat med specificerade mål är att dessa kan skapa incitament till att uppfylla dem utan man tillgodoser den ursprungliga tanken med interventionen. En tanke med de mål som anges i förarbetena är att man vill gå mot en resultat-

¹⁹ IBAB 2009

²⁰ IBAB 2009 Lägesrapport 2009.1

²¹ IBAB 2011 Assessment 2011 Återkopplingsrapport.

²² IBAB 2010 IBIB 2.0, s. 16

baserad driftsfinansiering och då måste finansiären specificera vilka resultat som inkubatorerna måste uppnå.

Inför den sista generationens program, BIG, anges att det nationella programmet bör öka inkubatorernas attraktionskraft regionalt och lokalt och förhoppningen är att det ska underlätta deras förmåga att erhålla regional/lokal finansiering.²³

Ovan har vi återgett utvecklingen av idéflödet som utvärderats och idéflödet som tagits in i inkubatorerna. I förhållande till starten 2005 har verksamheten ökat väsentligt, men har den blivit effektivare? Sätter vi utfall som antal utvärderade idéer, antal intagna idéer och annat i relation till driftskostnaderna får vi en indikator på om det även skett en utveckling av mer inflöde per krona.

De uppföljningsdata som Vinnova/Almi presenterade indikerade en fördubbling av verksamheten men behandlade inte huruvida verksamheten hade blivit effektivare. Utifrån de data Tillväxtanalys erhållit från Vinnova kan vi dock dra slutsatsen att ökningen av utvärderade idéer och intagna idéer är väsentligt större än ökningen av verksamhetens kostnader.

För de elva ”ledande” inkubatorerna kan vi studera hur driftskostnaderna förändrats i tabell 8. Dessa har ökat cirka 10 procent mellan 2005 och 2014, en ökning som är väsentligt mindre än utvecklingen av utvärderade idéer och antalet intagna idéer. Inkubatorerna har med andra ord blivit kostnadseffektivare men samtidigt har deras beroende av offentlig finansiering blivit större. Vinnovas ursprungliga målsättning med en professionalisering av verksamheten bekräftas delvis enligt denna indikator.²⁴

I de första två generationerna av NIP står dessa elva inkubatorer för nära 100 procent av de totala driftskostnaderna. År 2014 har andelen minskat till cirka 64 procent.²⁵

Tabell 8 Driftskostnader mellan 2005 och 2014 ”ledande” elva inkubatorer, kronor och procent

	Driftkostnad (000 kr)	Offentlig finansiering (000 kr)	Kostnad per företag	Antal anställda
2005	97 760	31 457	54	37
2014	107 904	81 219	83	53
Indexerad utveckling	110	258	153	142

Källa: Vinnova Excelark Verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005–15

2.5 Vilka förutsättningar är avgörande?

I inledningen nämndes resonemanget om kausala paket. Detta resonemang betonar att varje stödinstrument genomförs i ett specifikt sammanhang. I den latent programteori som varje stödinstrument utgår ifrån finns antaganden om att ett antal villkor måste vara uppfyllda för att de förväntade konsekvenserna ska uppnås. Dilemmat är att dessa villkor sällan är formulerade. Vidare så är det för de flesta stödinstrument relativt oklart i vilken omfattning som själva stödinstrumentet är en ”nödvändig” del i det kausala paketet. John

²³ Vid sidan om NIP är regioner, kommuner och lärosäten källor till offentlig driftsfinansiering och de avgifter och hyror som IBO:er betalar är den viktigaste privata källan. Inkubatorer utanför de 10 har också EU-medel som finansieringskälla. Se IBAB:s dokument Sammanställning av medfinansierare 2012.

²⁴ Vi avstår från att jämföra med kostnadsutvecklingen i samtliga inkubatorer här.

²⁵ Tillväxtanalys beräkning av andelen av total offentlig finansiering för driftfinansierade inkubatorer för 2005 – 2007, 2008–2011, 2012–2014.

Mayne diskuterar detta resonemang och sammanfattar så här om de flesta interventioner/stödinstrument:

“It is clear that many interventions do not act alone and that the desired outcomes will be the result of a combination of causal factors, including other related interventions, and events and conditions external to the intervention. Indeed, many interventions are designed to be part of such a “causal package” and even in not so designed, their evaluation needs to take these other factors into account.”²⁶

Nedan försöker vi diskutera några sådana externa villkor som bör vara relevanta för NIP:s relativa framgång.

Finansiering i tidiga skeden för inkubatorföretag

I Vinnovas första förslag om ett inkubatorprogram beskrivs att en ökad tillgång till såddfinansiering är ett villkor som vi bör se som ett nödvändigt villkor för programmets framgång. Med såddfinansiering avser Vinnova finansiering i det tidigaste stadiet som avser verifiering av en produkt, en marknad och utveckling från idé till prototyp (Vinnova 2002 s. 5). Vinnova anger också att varje inkubatorföretag kan behöva upptill en eller till och med två miljoner under den tidiga fasen.²⁷

Vinnova har angett detta villkor som så viktigt att det kan ses som en del i inkubatorprogrammet, men då såddfinansiering administrativt legat utanför detta så väljer vi att diskutera detta under denna rubrik. När IBAB bildas 2005 med såddfinansiering som en del löses delar av det problem som Vinnova påtalat, men år 2007 föreslår Vinnova även i ett förslag till forskning och innovationsstrategi för myndigheten att särskilda anslag för verifiering för just forskningsbaserade idéer bör inrättas.²⁸ Dessa verifieringsmedel överlappar ibland det som kallas för-sådd och syftar helt enkelt till att vara det första steget i en process som kan leda till nyttiggörande och exploatering, Verifiering är dock inte detsamma som såddfinansiering.²⁹ Ett dilemma är att statistiken över olika former av offentlig finansiering av kommersiella projekt är ofullständig. Till exempel inkluderar den statistik som SVCA och dåvarande NUTEK/Tillväxtverket har inte verifieringsstöd, förmodligen eftersom dessa aldrig omfattar privata aktörer och juridiska personer.³⁰

Finansiering av inkubatorer

Anledningen till Vinnovas initiativ var att svårigheterna att finansiera inkubatorverksamhet kom till myndighetens kännedom. Vinnovas förslag till projektstöd syftade till utveckling av inkubatorer. Även om det inte angavs en specifik storlek på övrig finansiering förutsatte Vinnokubator och dess efterföljare att inkubatorerna har en grundfinansiering från annat håll än staten. Dilemmat är att denna grundfinansiering har varit osäker och detta förhållande har fortsatt även under hela perioden. Av uppgifterna ovan ser vi att andelen offentlig finansiering har ökat över tid. Hur den offentliga finansieringen fördelar sig är dock oklart. Det datamaterial som IBAB/Almi har byggt upp och förmedlat via Vinnova ger inte information om detta. För år 2012 finns en förteckning över medfinansierare i ansökningarna till BIG. Universitet är de stora finansierarna till inkubatorer. Utöver detta utmärks

²⁶ Mayne J 2012 s. 275

²⁷ Med cirka 250 intagna idéer 2005 motsvarar det med andra ord mellan 250 till 500 miljoner kronor.

²⁸ Vinnova 2007. Uppdrag att utarbeta en forsknings- och innovationsstrategi dnr 2007-00988

²⁹ Se SVCA:s årsbok https://www.svca.se/wp-content/uploads/2014/04/Riskkapital%e5ret-2008_f%f6rwebb.pdf för beskrivningar av begrepp

³⁰ Tillväxtanalys är idag ansvarig för publicering av denna statistik.

regionen Västra Götalands finansiering av inkubatorer. Summorna i dokumentet stämmer dock inte överens med den information som samlats in mer organiserat av IBAB/Almi som Vinnova förmedlat till TA varvid det är svårt att dra några slutsatser från dessa data. Vidare så är det oklart om nivån på den privata finansieringen är konstant över tid och andelen offentlig finansiering ökar som en konsekvens av att denna finansiering är den enda som ökar.

Olika typer av inkubatorer

Det nationella inkubatorprogrammet har hela tiden haft ett syfte att välja ut de mest lämpliga inkubatorerna för att leverera resultat enligt programmets syfte. Samtidigt kan man konstatera att inkubatorerna arbetar i olika miljöer och sammanhang. De har olika historisk bakgrund och deras sätt att arbeta är delvis skilt. NIP har med all säkerhet påverkat att driftsfinansierade inkubatorer har blivit mer lika i sitt sätt att arbeta. Det finns rapporter från olika håll som beskriver processer i några av dessa inkubatorer – till exempel är Chalmers Innovation beskrivet i tre rapporter – men det finns ingen mer sammanhållen rapport som sätter fokus på processerna för hur eventuella skiljaktigheter kan ha inflytande på det nationella programmets förväntade resultat. IBAB:s och senare Almis årliga ”assessments” var ett sätt att få bättre kontroll över processerna.

När Vinnkubator initierades fanns det en insikt om att byggandet av en inkubatorinstitution kan ta tid och det är inte självklart att de erfarenheter som fanns år 2003 kommer att vara bestående. Vad gäller inkubatormodeller så finns två perspektiv som en aktör kan utgå ifrån. Det första är det så kallade resursbaserade perspektivet. Här fokuseras på grundläggande kunskaper om att bedriva företag som relativt lätt kan förmedlas. Det andra perspektivet är en utveckling av insikten av den betydelse som den första kunden har. Här fokuseras på vilken variant av lösning som en entreprenör de facto kan börja sälja. Produktutvecklingen sker sedan tillsammans med kunden, en kund som också helst finansierar denna utveckling. Här ligger fokus på att sälja en möjlig produkt, inte att först utveckla en produkt för att se om det finns en marknad. Distinktionen kan låta hårfin, men man kan jämföra hur inkubatorerna marknadsförde sig för 10 år sedan och hur till exempel KTH:s Sting och den privata inkubatorn Serendipity Innovations beskriver sitt erbjudande för att förstå att inkubatorerna idag förväntar sig att entreprenörerna har kommit väsentligt längre än tidigare. När inkubatorerna tidigare var ett skydd mot marknadens negativa konsekvenser för nya idéer, den så kallade ”liability of newness”, så har vissa av dagens inkubatorer en verksamhetsmodell som mer är en ”accelerator” för utveckling av idéer som redan är etablerade. Enligt en utvärdering av Kanadas inkubatorer beskrivs acceleratorer som organisationer med vinstmotiv medan inkubatorer har icke-vinstmotiv. Använder vi denna uppdelning kan en anpassning av icke-vinstorganisationer mot accelerator-modell bli problematisk och bör utredas mer.

I den omfattning som driftsfinansierade inkubatorer värderar, selekterar och processar idéer på olika sätt kommer dessa också att påverkas av faktorer som kan vara avgörande på olika sätt. Om detta vet vi fortfarande rätt lite. Att formulera ett gemensamt analysperspektiv på inkubatormodeller blir viktigt för att bättre bedöma hur man når de förväntade konsekvenserna.³¹

³¹ Litteratur som diskuterar olika modeller är bl. a. Bergek A Norrman C 2008. Incubator best practice: A framework. *Technovation* 28 20-28, Brown R & Mawson S 2015 Targeted support for High growth firms: theoretical constraints, unintended consequences and future policy challenges. University of St Andrews School of Management WP 15-006.

Utvecklingen av populationen av forskningsbaserade och högteknologiska idéer

I Sverige startade redan på 90-talet tiotusentals nya företag varje år. Tillväxtanalys statistik för året 2016 anger antalet nya företag till 71 825. Naturligtvis är endast en bråkdel av dessa företag sådana med de egenskaper som inkubatorerna fokuserar på. Men hur stor är populationen och vilket är en lämplig resursandel som ska gå till institutionerna som ska främja tillväxt? Vinnova adresserar delar av problemet i rapporten *Teknikbaserat nyföretagande i Sverige i 1990–2003*.

Genom att använda SCB:s databas Företagens och arbetsställdas dynamik (FAD) samt kriterier på andelen högutbildade inom naturvetenskap och teknik uppskattar man antalet nya teknikföretag till cirka 2 000 för år 2003. De flesta av dessa är inom så kallade kunskapsintensiva tjänster. Rapporten beräknar också att antalet dylika teknikföretag som har anställda med ett förflutet som anställd inom universitet eller forskningsinstitut uppgår till cirka 117 år 2003³². Dilemmat är dock att under uppbyggandet av inkubatormiljöerna så finns inte något utvecklingsarbete dokumenterat hur stor en tänkt population av relevanta idéer är samt vad det är som påverkar utvecklingen av denna. Denna population kan beskrivas som inkubatorernas ”marknad” och nyckeltalen för inkubatorernas process bör rimligtvis relatera till denna ”marknad”.³³ Vidare så kan det vara relevant att tänka sig att idépopulationen är ändlig, det vill säga att antalet idéer av högst relevans för inkubatorerna är begränsat. Detta i sin tur kan innebära att det finns en nivå på inkubatorsatsningar vid vilken kostnadseffektivitet bör sökas.

Perspektivet population av inkubatorrelevanta idéer medför även en diskussion kring vilka idéer i denna population som söker sig till de erbjudanden som inkubatorer kan förmedla. Det är rimligt att vid en given tidpunkt så är inte alla idéers tillväxtpotential lika lätt att bedöma. Det är därför rimligt att föreställa sig att de som har en tydlig tillväxtpotential är ett relativt litet antal. Vidare är det rimligt att anta att det finns en liten grupp med tydligt osannolik tillväxtpotential, det vill säga som innebär en så stor risk att det är rena slöseriet att ägna resurser på dem. Slutligen finns det en grupp, som säkert utgör majoriteten, där bedömningen av tillväxtpotential är mer osäker.

Enligt detta sätt att resonera är det troligt att de som söker sig till inkubatorerna är de som i större omfattning har en osäker tillväxtpotential. Sätillvida kan vinstdrivande aktörer vara de som attraherar idéer och selekterar de idéer tydligast tillväxtpotential medan de idéer med mer osäker potential vänder sig till de offentligt finansierade inkubatorerna. I detta fall spelar inkubatorerna en marknadskompletterande roll.

De verifieringsmedel som Vinnova, och under en viss tid även Innovationsbron, har förmedlat till forskare har haft som konsekvens att förädla informationen om idéers tillväxtpotential. Detta förhållande indikerar att villkoren för en idépopulation är relevanta att följa och eventuellt påverka då detta i sin tur kan få konsekvenser på själva stödinstrumentet, inkubatorprogrammet i det här fallet.

Förhållande till andra offentliga stödinstrument som påverkar målpopulationen

Inkubatorerna är inte det enda stödinstrumentet som främjar tillväxtidéer. Redan under 2003 finns det även andra stödinstrument och under de närmaste åren utvecklas både antalet främjare och antalet stödformer. Här väljer vi att fokusera på två stödinstrument

³² Se Ullström J 2006 sidan 19 och 22

³³ I en Vinnova rapport beskriver Löfsten et al inkubatorer som en sorts tjänsteföretag i analogi med detta bör de rimligtvis ha en ”marknad”.

som har direkt bäring på inkubatorerna. Det ena är bildandet av innovationskontor inom ramen för universitetens holdingbolag och det andra är förmedlandet av så kallade verifieringsmedel riktade till forskare för att stimulera nyttiggörande i form av kommersialisering.

Under det tidiga 2000-talet pågår en diskussion i Sverige om det så kallade lärarundantaget, det vill säga universitetsanställdas äganderätt till upptäckter de gör på sin arbetstid. En offentlig utredning om nyttiggörande av upptäckter produceras 2005.³⁴ Regeringens beslut att anslå medel för bildandet av innovationskontor på utvalda lärosäten går i utredningens anda såtillvida att lärarundantaget var kvar i sin gamla form, men man skapade en miljö som syftade till att främja ett ökat intresse för nyttiggörande och kommersialisering av framför allt forskarupptäckter.

Vinnova äskade 200 miljoner i sitt underlag till 2005 års FoI-proposition för finansiering till inkubatorer och såddkapital till den målgrupp man formulerat. Vinnova var aktiv i att bidra med underlag till utredningen 2005 och identifierade en saknad av en funktion i flera av högskolornas innovationssystem – en ingång för kommersialisering av idéer.

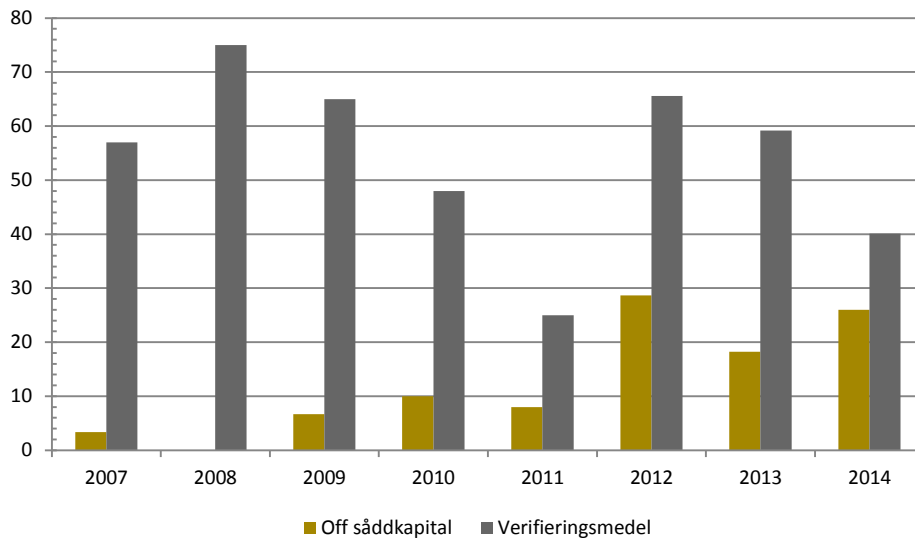
När innovationskontoren väl är bildade kan Tillväxtanalys inte hitta några diskussioner om hur Vinnova menar att innovationskontoren bör utvecklas för att knytas ihop med andra delar i innovationssystemet som till exempel inkubatorerna.³⁵ Eftersom Vinnova främjar samspelet mellan aktörer i kunskapstriangeln i Nyckelaktörsprogrammet så är det rimligt att dessa frågor hanterats inom detta program. I Vinnovas underlag till FoI-propositionen 2015 finns dock ett antal skrivningar om betydelsen av innovationskontorens samspel med övriga aktörer. Vinnovas utvärdering av innovationskontoren 2015 berör inte heller dessas samspel med andra aktörer.

Verifieringsmedel är en stödform som Vinnova introducerar under namnet Vinn Verifiering. Under ett par år drivs stödformen tillsammans med Innovationsbrons snarlika verifieringsmedel. Dessa medel ligger utanför de offentligt finansierade medel som betraktas som riskkapital. I figur 1 nedan återges en sammanställning av befintliga uppgifter. Sammantaget är den offentliga finansieringen i tidiga skeden cirka 65 mkr, väsentligt mindre än de medel som Vinnova uppskattade i sitt förslag 2002.

³⁴ SoU 2005. Nyttiggörande av högskoleuppfindingar SoU 2005:95 s76. Vinnovas Vinnforsk-utredning bidrog med ytterligare material kring problem för forskare att kommersialisera idéer. Man talar om betydelsen av en tydlig ”ingång” till lärosätets innovationssystem s57

³⁵ I Vinnovas rapport Effektanalys av Starka Innovationssystem VA2011:07 av Technopolis finns 1 hänvisning till innovationskontor.

Figur 1 Utveckling av offentligt finansierad såddfinansiering (riskkapital) och verifieringsmedel

Källa: Tillväxtanalys och Årsredovisningar Vinnova och Innovationsbron

I vilken omfattning vi kan utvärdera verifieringsmedlens betydelse är idag oklart. Vinnovas verifieringsmedel fördelas idag i två delar varav hälften går till innovationskontoren att fördela vidare. Dessa bör rimligtvis granskas tillsammans med en granskning av innovationskontorens verksamhet. Det är möjligt att ökningen av verifieringsmedel har påverkat flödet av idéer med forskarursprung som inkubatorerna har utvärderat. Vi har idag ingen information kring verifieringsmedlens användning eller utfall, men detta bör vara en fråga att granska närmare.

Megatrender

Det är rimligt att anta att varje stödinstrument även påverkas av de stora trenderna som påverkar hela ekonomin. För inkubatorerna är förmodligen två sådana megatrender relevanta, och båda ligger utom kontroll för NIP. Det är utvecklingen inom digitalisering och den aggregerade efterfrågans betydelse.

Digitaliseringen skapar en mängd nya affärsmöjligheter och förmodligen finns det ingen affärsidé idag som inte antingen förutsätter någon form av digital implementering eller är en introduktion av en ny variant av digital teknik. Digitalisering påverkar inkubatorerna även på andra sätt. Information som är relevant för realiseringen av en viss idé kan spridas omedelbart till alla så fort denna publiceras på internet. Sofistikerad information om affärsutveckling kan erhållas i allt större omfattning via internet än via personliga kontakter. Då digitala tillämpningar dessutom ofta har kopplingar till en plattformslogik (produktiviteten hos användarna ökar om fler använder plattformen) blir bevakning av marknader i stora språkområden än mer väsentligt eftersom konkurrerande alternativ kan ha större sannolikhet utvecklas där. Digitalisering medför även möjligheter att lättare nå relevanta aktörer som ser möjligheter med en specifik idé. Omfattningen av så kallad crowdfunding är en indikation på hur idéer hittar finansiering på nya sätt.

Den andra ”megatrenden” är den aggregerade efterfrågan, det vill säga ekonomins allmänna utveckling. Efter finanskrisen har det funnits en allmän oro beträffande ekonomisk tillväxt. De så kallade tillväxtmarknaderna har inte levererat tillväxt som

förväntat och tillväxten inom OECD har varit relativt låg. Detta påverkar framför allt de stora företagens utveckling och dessa i sin tur är ofta de som är lokomotiv i de värdekedjor som forskarbaserade företag riktar in sig på. Den aggregerade efterfrågan påverkar indirekt privata aktörers val att investera i tidiga skeden.

Andra villkor

Andra villkor som kan ha påverkat och påverkar NIP:s framgång handlar om att nå ut till sin ”målpopulation” och hur denna svarar på olika stödinstrument riktade till den.

Hur väl inkubatorernas erbjudande är känt i en viss målpopulation är analogt med kunskap om hur stor marknaden är för en företagare. Följaktligen gäller att NIP bör ha en god uppfattning kring vilken ”idépopulation” man vill nå och i vilken omfattning man når denna.

De avtal som en inkubator tecknar med IBO:er syftar till att påverka deras beteenden i flera aspekter. Det är möjligt att de påverkar beteende i aspekter som man inte förväntade sig. De villkor som Tillväxtanalys har behandlat ovan bör motivera till mer uppmärksamhet i framtiden, både från operativt ansvariga och från externa analytiker.

3 Avslutande diskussion med reflektion inför framtida utvärdering av nuvarande inkubatorprogram

I regeringens uppdrag till Vinnova 2015 att ta över finansieringen av inkubatorverksamheten anges att Tillväxtanalys ska få ett framtida uppdrag att utvärdera detta. I det här avsnittet skisseras olika aspekter av en sådan utvärdering, delvis med den historik som föreliggande rapport ger som bakgrund.

En utvärdering kan ta många vägar. I allmänhet vill man ha reda på om ett stödinstrument har effekt, nästa nivå är om genomförandet är kostnadseffektivt och slutligen om det är möjligt att expandera, det vill säga hur stor är effekten på marginalen. Detta förutsätter dock att man identifierar mätbarhet för resultat av stödinstrumentet. I princip bör man betrakta alla stödinstrument som inte har mätbara utfall som pilotprogram där en av pilotens viktigaste uppgifter är just att identifiera mätbara utfall.

Av genomgången ovan och i bilagan bedömer Tillväxtanalys att beskrivningen av det nationella programmet för utomstående har varit för otydlig. En framtida utvärdering av nuvarande program förutsätter en högre ambition. Tillväxtanalys har fått ta del av en mängd dokument, men de flesta är mer av karaktären arbetsdokument än auktoriserade sådana. I utvärderingssammanhang talas ofta om behovet av lärande, men den typ av lärande som en utvärdering kan förmedla bygger till stor del på utvecklade resonemang om vad stödinstrumentet syftar till och hur det har genomförts. Nedan ställer vi några frågor som kan vara relevanta vid en utvärdering av nuvarande NIP. Frågorna är inte en fullständig lista utan syftar mer till att stimulera till en diskussion om vilka frågor man vill utvärdera och om de är utvärderingsbara med det dataunderlag som finns till hands.

3.1.1 Är NIP nu effektivare?

På vilket sätt har det nya programmet förändrat inkubatorverksamheten? Är de förväntade utfallen större eller uppnås de till lägre kostnad? Vad är anledningen till ett eventuellt förändrat utfall?

Resultat av det nya programmet

Programmet medför en förhållandevis stor förändring för inkubatorsamfundet och denna förändring bör därför rimligtvis kunna beskrivas som orsak till de förändrade former för inkubatorer som vi ser efter tidigare inkubatorprogram. Med andra ord är det rimligt att ange tidigare inkubatorprogramms resultat och kostnader som en referenspunkt (baseline) för det nya programmet. Detta perspektiv medför att vi slipper diskutera huruvida en kontrafaktisk analys med matchade företag är adekvat eller hur man ska identifiera själva programmets ”effekt”. Istället är det skillnaden i utfall av förväntade konsekvenser mellan programmen som är i fokus. Denna skillnad kan jämföras i bruttoterm, det vill säga utan någon matchad kontrollgrupp eller med matchad kontrollgrupp för att få en uppskattning av den relativa nyttan.

Tidigare har tre utfall varit i fokus: attrahera kapital, överlevnadsgraden i företag med tillväxtpotential samt ekonomisk tillväxt realiserad i företagen.

Den svenska riskkapitalföreningens (SVCA) statistik över investeringar har utvecklats sedan 2005 men täcker enbart investeringar i ägarkapital. Den offentliga förmedlingen av

såddfinansiering har skett i olika former som villkorslån, bidrag, lån mot royalty – ofta av aktörer som inte fångas upp av SVCA:s statistik. Tillväxtanalys har SVCA:s statistik men också organisationsnummer på de portföljbolag som SVCA:s medlemmar investerat i. Det finns därför möjligheter att undersöka om inkubatorföretag har större sannolikhet att få en sådan investering. En svårighet är dock att det är en mycket liten andel av alla företag som får sådana investeringar. De första investeringarna kan vara av aktörer som inte är medlemmar i SVCA som företagsänglar och privatpersoner. Förändringen i eget kapital och totala skulder i de enskilda företagen blir därför fortsättningsvis de utfallsdimensioner som kompletterar SVCA-analysen.

Överlevnad och sannolikheten att bli uppköpt av en industriell aktör är utfall som har nämnts tidigare. Att överleva på något sätt är en förutsättning för att realisera den förväntan på tillväxt som selektionen av IBO utgör.

Vår kunskap om tillväxtdynamik i nya och unga företag är fortfarande oklar. Å ena sidan finns det uppgifter som anger att tillväxt sker först efter ett relativt stort antal år, å andra sidan finns det beskrivningar om att tillväxt är rimlig att vänta inom ett väsentligt kortare intervall.³⁶ Å ena sidan handlar detta om en viss ödmjukhet inför marknadens villkor, men å andra sidan bör ett program med tillväxtfokus leverera tillväxt inom en specificerad tid. I diskussionen om just universitetsbaserade företag anges att dessa i större omfattning är en källa till fler innovationer även om dessa inte realiserar i företag utan i ett uppköpande företag. Ett problem är att inkubatorerna förmodligen vänder sig till olika målpopulationer och eventuellt bör man undersöka om de kan utvärderas utifrån olika kriterier.

De studier som gjorts utifrån SCB:s databas över företagens och arbetsställets dynamik (FAD) kan följa de företag som uppgår i ett annat företag och som fortsätter att vara en företagsenhet alternativt ett arbetsställe. Andersson & Xiao (2013) visar att sådana företag som kommer att ingå som en del i internationella företag har en större tillväxt än de som ingår i enbart nationella företag.³⁷ I Almi/Vinnova 2013 anges i en bilaga ett 80-tal företag som blivit uppköpta.

Skillnad i interna processers effektivitet

I Almis årsredovisning 2013 anges att inkubationsprogrammet byter fokus till att mer inrikta sig på stöd till inkubatorföretagen. Man gör bedömningen att den önskade professionaliseringen av inkubatorer som institution har nått målet. Vad som avses med professionalisering är dock oklart. IBAB:s/Almis verksamhet anger två aspekter som är väsentliga. Den ena aspekten är inkubatorernas interna kvalitetsarbete i syfte att utveckla sitt erbjudande till inkubatorföretag. IBAB/Almi använde certifieringar av olika former och årliga bedömningar (assessments). Den andra är indikatorer på inkubatorns effektivitet. Dessa formulerades redan 2008, men av den dokumentation som Tillväxtanalys tagit del av har dessa indikatorer inte kommit till användning. En anledning kan vara att de helt enkelt var för svåra att utveckla eller dokumentera.

Frågeställningen om inkubatorerna är effektivare med det nya programmet i jämförelse med IBAB/Almis BIG-program blir därför svår att genomföra, utan kommer att utgå från de grövre indikatorer som finns till hands i form av omslutning och ”dealflow” samt antalet IBO:er i inkubation.

³⁶ Se Griffin, A. (2002). “Product development cycle time for business-to-business products Industrial”, *Marketing Management*, 31291–304.

³⁷ Forskarna har fått forskningsfinansiering bland annat från Vinnova.

Leder förändring i finansiering till förändringar i inkubatormodellerna?

BIG-programmet omfattade ett stort antal inkubatorer. Det nuvarande programmet har minskat antalet inkubatorer med driftsfinansiering. Ett särskilt intresse är hur det påverkar övriga inkubatorer. Hittar man annan finansiering eller läggs inkubatorn ned, i vilken omfattning används till exempel strukturfondsmedel? För de som har alternativ finansiering, hur kan deras regionala förankring beskrivas.

Inkubatorprogrammet i ett system av företagsfrämjande åtgärder

Almi/Vinnova (2013) för en diskussion kring systemet av företagsfrämjande åtgärder i vilket inkubatorprogrammet ingår. Denna diskussion är nog så relevant att hantera för en framtida utvärdering.

3.2 Slutord

Rapporten beskriver hur det nationella inkubatorprogrammet har utvecklats sedan testprogrammet Vinnkubator startade 2003. Syftet har varit att sammanställa hur motiv för programmet beskrivs, hur genomförda aktiviteter beskrivs samt hur de förväntade resultaten beskrivs. Rapporten har också använt delar av det material som ställts till Tillväxtanalys förfogande. Almi och Vinnova/Almi har också beskrivit utvecklingen av programmet och denna rapport bekräftar delar av dessa rapporter, men vi menar att deras rapporter till viss del präglas av en koppling till programmets bruttoutveckling, vilket gör det svårare att se vissa tendenser. Vår analys pekar på att

- idéflödet som utvärderas ökar mer än ökningen av driftskostnader över tid
- idéer som tas in till inkubatorn ökar mer än driftkostnadernas ökning
- fördelningen av idéer som utvärderas och fördelningen av idéer som tas in skiljer sig åt
- idéer från näringsliv, både avknoppningar och annat, betonas alltmer, idéer från universitetsforskning minskar i antal och andel.

Almi beskriver detta som en breddning, men Tillväxtanalys menar att förändringen även kan tolkas som en så kallad ”drift” (vidgning), det vill säga att programmets utveckling och organisation följer en trend utan att detta är en del i en strategi. Vi konstaterar att någon rapport inte har publicerats som tydligt anger att de ursprungliga motiven inte gäller och någon analys som anger att nuvarande strategi är mer produktiv har inte heller ställts samman. Det är förståeligt att den drift som kan observeras sker. De senaste tio åren har en rätt omfattande debatt och forskning berört snabbväxande företag. Utöver det så har intressegrupper också framfört att en stor del av innovationer vi ser inte har ett ursprung i forskning, vilket kan indikera att offentliga åtgärder bör skifta fokus.³⁸

Tillväxtanalys menar att inkubatorfinansieringens inriktning kan vara förknippad med risken att ta det säkra för det osäkra, det vill säga att stödja företag med tillväxtpotential som skulle genereras oavsett om de fick inkubatorstöd eller inte. Om så är fallet så är risken stor att den samhällsekonomiska nyttan som inkubatorprogrammet kan förmedla blir lägre än förväntat. Offentlig finansiering bör snarare gå till de projekt som dels är förknippade med hög framtida överspillningseffekter, dels har höga alternativkostnader.³⁹

³⁸ IVA Innovationskraft Sverige citerat i Reforminstitutet <http://www.reforminstitutet.se/wp/wp-content/uploads/2014/10/Innovationsvenskaparadoxen141012.pdf>

³⁹ Ejerme O 2016 s. 11 för ett förtydligande resonemang kring detta utifrån Adam Jaffes 1998, klassiska artikel som skrevs till stöd för det amerikanska ATP-programmet

Projekt som omfattar forskningsbaserad kunskap har denna karaktär. Viss evidens finns även för att innovationsintensiteten är högre i sådana företag.⁴⁰ Ett fokus på ”tillväxt-potential” riskerar att svåra forskningsbaserade idéer prioriteras ned alternativt behöver en annan främjandeorganisation.

Till sist i bilaga 1 finns de dokument som Tillväxtanalys fått ta del av inför denna rapports skrivande. Materialet kan i förstone upplevas som stort men vi tvingas tyvärr göra bedömningen att materialet har brister och inte är nöjaktigt som en dokumentation av program-mets utveckling. För det första så är stora delar av materialet att betrakta som arbets-material, det vill säga inte publicerade eller diarieförda myndighetsrapporter. För det andra är behandlingen av uppföljningsmått och utfallsmått outvecklad trots att programmet haft lång tid på sig att ta fram detta. Redan tidigt ställdes höga ambitioner men det är inte möjligt att spåra hur dessa hanterades. Tillväxtanalys är medveten om att många insatser görs i ”okarterad terräng” och därmed inte är utvärderingsbara i sina första skepnader. Detta medför att ett lärande utvecklas som leder till lämpliga former på beslutade insatser. Tillväxtanalys menar inte att dokumentation ska bli en extra börda för myndigheter men konstaterar att dokumentation är en förutsättning både för lärande och att få reflektioner från externa parter. Vi föreslår därför att någon form av dokumentationspraxis utformas.

---

⁴⁰ Lindholm Dahlstrand Å 1997 Entrepreneurial spin-off enterprises in Göteborg, Sweden. European Planning Studies. 5 s. 659–673

Referenser

Dokumentation från aktörer

Almi 2014. BIG report 2013

Almi 2014 FOKUS Affärsutveckling

Almi 2013. Årsredovisning

De Nergaard, C. 2004. Bättre finansiering för kommersialisering av innovationer.
Näringsdepartementet. N2004/5322/NL

INNO. 2008. Mid-term evaluation of the Swedish National Incubator Programme.
Karlsruhe juni 2008

Innovationsbron 2006. IBIP-: Rapport 2005 till Vinnova. Nationella inkubatorprogrammet
20060928

Innovationsbron 2008. IBIP-: Första delrapportering av uppgifter för helår 2008

Innovationsbron 2008 Lägesrapport Innovationsbrons Inkubatorprogram IBIP 20081208

Innovationsbron 2009. Innovationsbrons inkubatorprogram, IBIP. Första lägesrapport sep
2009.

Innovationsbron 2010 Årsredovisning 2009

Innovationsbron 2010. IBIP 2.0 Vidareutveckling av IBIP. Beslutsunderlag till
Innovationsbrons ledningsgrupp version 0.8 oktober 2010

Innovationsbron 2011. Processtöd för genomförande av assessmentintervjuer 20110224
processdokument.

Innovationsbron (Almi) Årsredovisning 2012

Larsson H. 2003. Inkubatorernas roll för kunskapsbaserat nyföretagande och tillväxt.
Baserat på en studie av Göteborgs- och Linköpingsregionerna. Stencil. Vinnova.

Larsson H. 2004. Slutrapport – Analys av inkubatorernas framgångsfaktorer i Sverige.
Stencil. Linköpings Universitet, Centrum för innovation och entreprenörskap.

Löfsten H., Lindelöf P. 2005. Teori och metoder för val av indikatorer för inkubatorer.
Vinnova Rapport VR 2005:02

Löfsten H., Lindelöf P., Aaboen, L. 2006. Inkubatorer i Sverige, Analyser av
indikatordimensioner och nyttoeffektivitet. Vinnova Analys VA 2006:06

Ullström J. 2006. Teknikbaserat nyföretagande i Sverige 1990–2003. Vinnova Analys
2006:04

Vinnova. 2002. Nationellt Inkubatorprogram. Vinnova Policy VP 2002:2

Vinnova 2004a. Rapport till Näringsdepartementet – pilotprogrammet för inkubatorer

Vinnova 2004b Utlysning av inkubatorprogrammet 2005–2007

Vinnova/Innovationsbron 2005a Avtal avseende samråd kring och genomförande av
Inkubatorprogram samt stärkt samverkan mellan parterna. Dnr 2005-00377

Vinnova 2007. Uppdrag att utarbeta en forsknings- och innovationsstrategi dnr 2007-00988

Vinnova & ALMI. 2015. Inkubation 2015+ Utmaningar och alternativ för vidareutvecklingen av det nationella inkubatorprogrammet

Vinnova 2015 Stöd till inkubation 2015+ Avrapportering av regeringsuppdrag N2013/3474/FIN

Propositioner, skrivelser etc. samt offentliga utredningar

Proposition 2002/2003:1 Utgiftsområde 24

Proposition 2004/2005:1 Utgiftsområde 24

Proposition 2008/09:1 Utgiftsområde 24

Proposition 2004/05: 80 Forskning för ett bättre liv

Proposition 2007/08:50 Ett lyft för forskning och innovation

Proposition 2012/13:30 Forskning och Innovation

Proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan

Regeringen 2013 Uppdrag att lämna stöd till inkubation. N2013/3474/FIN 20130416

Regleringsbrev Vinnova

Vårändringsproposition

Övrig litteratur

Bergek A & C Norrman. 2008. Incubator best practice: A framework. *Technovation* 28:20–28

Brown R & Mawson S 2015 Targeted support for High growth firms: theoretical constraints, unintended consequences and future policy challenges. University of St Andrews School of Management WP 15-006.

Carlson, C. R. & Wilmot, W W. 2006 Innovation: The five disciplines of creating what customers want. Crown Business

Ejermo O 2016. Den svaga länken? Inkubatorernas roll i det svenska innovationssystemet. Entreprenörskapsforum. Näringspolitiskt forum rapport nr 14.

European Commission. 2002. Benchmarking of Business Incubators. Centre for Strategy & Evaluation

European Commission (2013) Evalsed Sourcebook Method and Techniques

Entreprenörskapsforum 2016. Den svaga länken? Inkubatorernas roll i det svenska innovationssystemet. Näringspolitiskt forum rapport #14

Funnel S & Rogers P. 2011. Purposeful Program Theory – Effective use of Theories of Change and Logic Models. San Fransisco: Josey-Bass

Griffin, A. (2002). “Product development cycle time for business-to-business products Industrial”, *Marketing Management*, 31291– 304

ITPS 2004. Inkubatorer i USA – Goda exempel och lärdomar. ITPS A2004:025

- ITPS. 2009 Att stödja akademiskt entreprenörskap. Hur kan Innovationsbrons bidrag till tillväxten spåras? R2009:002
- Jaffe A 1998. The importance of “spillovers” in the policy mission of the Advanced Technology program. *Journal of Technology Transfer* vol 23(2)
- Jansson A & Träff D. 2012. Svenska företagsinkubatorer. KTH
- Lindholm Dahlstrand Å 1997 Entrepreneurial spin-off enterprises in Göteborg, Sweden. *European Planning Studies*. 5 s. 659–673
- Mayne J. 2012. Contribution Analysis: coming of age? *Evaluation* 18(3) 270–280
- Nesta. 2011. Incubation for Growth – A review of the impact of business incubation on new ventures with high growth potential
- New Zealand Ministry of Business, Innovation & Employment. 2012. Evaluation of the NZTE Incubator Support Programme Part 1. August
- New Zealand Ministry of Business, Innovation & Employment. 2013. High Growth Business in New Zealand.
- Nätterlund L & Lärkert J S. 2014. Business Incubation Success in Biotechnology. KTH Industrial Engineering and Management. *Indek Master of Science Thesis* 2014:30
- OECD. 2003. Venture Capital Policies in Sweden. *OECD Science, Technology and Industry working papers* 2003/11
- Tillväxtanalys 2015. Tillväxtfakta – Tillväxt genom stöd
- Västra Götalandsregionen. 2011. Effektutvärdering av stöd till näringslivet genom såddfinansiering och inkubatorer. *Utvärderingsrapporter* 2011:01 Regional utveckling.

Bilaga 1 Sveriges Inkubatorprogram 2003–14

Inledning

En företagsinkubator kan ses som en skyddad miljö som ska förbereda goda företagsidéer så att dessa framgångsrikt kan möta de villkor som råder på marknaden. Fenomenet företagsinkubatorer har funnits i någon form sedan 1950-talet men tog fart i USA på 1980-talet och i Sverige på 2000-talet. En skillnad mot teknik- och forskningsparker är att inkubatorerna i allmänhet ger ett kortare, men också mer ”intensivt” stöd till företagen som lokaliserats i dem.

Litteraturen anger en lång rad av funktioner som inkubatorer har och inriktning styrning och innehåll varierar. Vi avstår här från att ge en entydig definition. Istället fokuserar vi på att sammanfatta inkubatorprogrammen och hur de har utformats i Sverige. Kapitlet syftar till att vara beskrivande av de dokument som beskriver inkubatorprogrammen, dvs. vårt empiriska material.⁴¹

Kapitlet beskriver hur de huvudsakliga aktörerna, Vinnova, Innovationsbron AB och Almi, har beskrivit inkubatorverksamhet och vad deras stödinstrument syftar till. I avsnitten har vi valt att inkludera relevanta utdrag från regeringens budgetpropositioner och FoI-propositioner.

I korthet

Mellan 2003 och 2014 delfinansieras inkubatorverksamheten med statliga medel i syfte att öka antalet forsknings- och teknikrelaterade nya företag och deras tillväxt, dels i företagen med ursprung i akademien dels de med ursprung från näringslivet. Mellan 2003 och 2007 var programmet utformat av Vinnova.

---

⁴¹ För en utförligare genomgång av inkubatorbegreppet se Nesta (2011). En föregångare till inkubatorer var teknikparken eller forskningsparken (Science Parks) som funnits sedan början på 1980-talet i Sverige. Vinnova sammanställde erfarenheter av teknikparker i sin rapport *Teknikparkens roll i det svenska innovationssystemet – historien om kommersialisering av forskningsresultat*. Vinnova Forum Innovationspolitik i fokus FVI 2002:3.

Tabell 9 Inkubatorprogrammen finansiering och antal ansökningar 2003–14

NIP	Tid	Belopp (per år)	Ansökbart belopp	Antal ansökningar	Antal driftfinansierade inkubatorer	Övriga inkubatorer
Vinnkubator	2003–04	32 (16)	2mkr	32	14	0
IBAB	2005–07	150 (50)	0,5–4 mkr		12	6
IBAB IBIP	2008–11	250 (62,5)	0,5–6 mkr	42	21	6
IBAB/Almi	2011–14	219 (73)			26++	16
Summa***		582				
Total off. finansiering****		804				
Totalt		1 168				

*Sökt belopp måste kunna motfinansieras med samma belopp från andra källor från och med 2005. **Tidpunkterna är inte exakta, t ex startar IBIP formellt i mitten på 2008 och ger finansiering i 3 år, totalt 180 mkr, IB:s årsredovisning 2009. ***Regeringen tilldelade ytterligare 100 mkr för särskilda satsningar.

****Enligt Vinnovas Excelblad "Verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005 – 2015". TA egna beräkningar, differensen mellan programfinansiering och offentlig finansiering är finansiering från Lärosäten, kommuner och regioner.

NOT: enbart driftfinansierade inkubatorer är medtagna i denna summering.

++I Almis årsredovisning 2013 anges 25 medan i Almis årsredovisning 2014 anges 26. Förmedlat driftstöd cirka 72 miljoner per år

Källa: Vinnova 2004, Innovationsbron 2008.1208, Almis årsredovisning 2013, Vinnovas årsredovisningar.

Mellan juni 2008 och juni 2011 var Innovationsbron AB (IBAB) ansvarig och mellan juni 2011 och 2014 var först IBAB ansvarig och sedan Almi under 2013 och 2014, efter att IBAB och Almi slagits samman. Sedan 2003 har inkubatorprogrammet benämnts olika, först var det Vinkubator. Därefter IBAB:s nationella inkubatorprogram, NIP, vilket efterträddes av innovationsbrons inkubatorprogram, IBIP. Detta efterträddes i sin tur av programmet Business Innovation and Growth (BIG). Genomgående använder denna rapport dock NIP som gemensam beteckning för det nationella inkubatorprogrammet.

Vinnovas nationella inkubatorprogram

Under hösten 2002 deklarerade Vinnova sin intention att starta ett nationellt inkubatorprogram.⁴² Det nationella inkubatorprogrammet hade undertiteln *för start och tidig utveckling av högteknologiska och forskningsbaserade företag främst avknoppningar från högskola, forskningsinstitut och företag*. Dokumentet som också har en undertitel *principiellt förslag* diskuterar eller snarare skissar dels på mål med programmet, dels vilka delar programmet består av. Dokumentet tar även upp anledningen till att ett inkubatorprogram behövs samt kortfattade beskrivningar av liknande program i andra länder. Dokumentets elva sidor behandlar de olika delarna förhållandevis summariskt.⁴³

Bakgrunden till att programmet föreslås beskrivs så här:

”Sverige har under många år befunnit sig i den internationella toppen när det gäller FoU-satsningar i förhållande till BNP. Men inte när det gäller ekonomisk tillväxt. Detta indikerar att vi i Sverige är dåliga på att exploatera FoU-satsningarna. Nyföretagandet baserat på forskningsresultat och ny teknik är ett viktigt sätt att exploatera FoU-satsningar. Sådana företag har också ofta en stor tillväxtpotential och kan fungera som tillväxtmotorer genom att generera underleverantörer och

⁴² Vinnova. 2002. Nationellt Inkubatorprogram som utvecklades med stöd från teknikparker inom Swedepark och Teknikbrostiftelserna.

⁴³ Programförslaget har Vinnova utvecklat med stöd från teknikparker inom organisationen Swedepark och Teknikbrostiftelserna. Förslaget ska utvecklas mer i detaljer under hösten 2002.

*servicebehov. Forskning pekar mot att varje nytt arbetstillfälle i ett högteknologiskt företag genererar mellan 2.5 – 6 arbetstillfällen i andra organisationer. Detta slag av nyföretagande ger därför ett stort bidrag till både industriell dynamik och tillväxt, d.v.s. till att utveckla det svenska innovationssystemet.*⁴⁴

Texten konstaterar därefter att för den här formen av nyföretagande är finansiering särskilt viktig i de tidigaste skedena, ”såddfinansiering”, samt att sådan vid tiden för dokumentet var på en otillräcklig nivå i Sverige.

Dokumentet anför att det råder brist på kompetens som både är skicklig i nyföretagande och affärsutveckling för teknikföretag. Man konstaterar att kompetens existerar i ”de få inkubatorer som finns” men denna behöver ökas.

Dokumentet menar att från ett ”innovationssystemperspektiv” räcker inte generella åtgärder utan resurser måste kanaliseras till teknikbaserat företagande. Slutligen anges att det inte räcker med att enbart öka tillgången till finansiering utan denna måste kombineras med affärsutvecklingskompetens i en lokal miljö. En inkubator är en sådan miljö.

Inkubatorinterventionen består med andra ord av två delar. Den ena är ett specifikt stöd till inkubatorer för utveckling av excellens i affärsutveckling och den andra är finansiella resurser, såddfinansiering, till företagen i inkubatorerna. Programmet anger att nivån på inkubatorstödet bör ligga på 50 miljoner per år och för såddfinansiering bör motsvarande 200 miljoner per år avsättas varav hälften ska finansieras av regionala aktörer (Teknikbrostiftelserna nämns). Dessa nivåer är beräknade utifrån ett urval av 10 inkubatorer. Stödet som utgår till inkubatorerna ska vara inriktat på att utveckla metoder och processer för att effektivisera och professionalisera verksamheten och utveckla ”best practice” samt uppföljning av resultat.⁴⁵

Man anger att programmet bör ha ett perspektiv på tio år för att leverera resultat och att årliga utvärderingar ska göras samt att en större utvärdering ska göras vart femte år.

En pilotverksamhet ska startas i syfte att vinna erfarenheter i form av.

- Inkubationsprocesser
- Arbetsmetoder
- Resultatindikatorer
- Effektmätningmetoder

Vinnkubator maj 2003–05

Regeringen avsatte 30 miljoner i statsbudgeten för 2002/03 i riktade medel med anledning av Vinnovas förslag.⁴⁶

”Regeringen bedömer att möjligheterna att kommersialisera forskningsresultat behöver förbättras. Därför har Verket för innovationssystem (VINNOVA) fått i uppdrag att bl.a. se över de strukturer som finns idag, särskilt teknikbrostiftelser, holdingbolag och teknikparker. En viktig del vid kommersialisering av forskningsresultat är högteknologiskt nyföretagande. För att möjliggöra för forskare och entreprenörer vid universitet och högskolor att starta små högteknologiska företag behövs bl.a. särskilda miljöer

⁴⁴ Vinnova 2002 sid 5.

⁴⁵ Vi uppfattar att vid denna tid är dessa nivåer att betrakta som förslag och inte medel som är beslutade.

⁴⁶ Proposition 2002/03:1 utgiftsområde 24 sid 26 och sid. 98.

som kan understödja sådan verksamhet, s.k. inkubatorer. Många länder med stark ekonomisk tillväxt baserad på högteknologi, t.ex. Israel, Irland och Finland, har byggt upp inkubatorer. VINNOVA föreslås för 2003 tilldelas medel för att, utifrån befintliga strukturer, starta upp ett nationellt program för inkubatorer. Prop 2002/03:1 sid 26. Se även sid 98 där anslaget om 30 miljoner anges.”

Regeringen bekräftar med andra ord Vinnovas förslag och det första nationella inkubatorprogrammet utlyses i början av 2003 under namnet *Vinnkubator*.⁴⁷ För Vinnova är det ett pilotprogram som syftar till att få erfarenhet kring vilka former som programmet bör ha. Den första utlysningen gäller också finansiering av pilotprojekt i syfte att förstärka och utvärdera befintliga processer. I åiterrapporteringen anges att syftet var att utveckla ett ”lärande steg-för-steg med kontinuerlig reflektion”. I den första utlysningen anges att utvärdering och mätning kommer att utföras av Vinnova, forskargrupper och internationella projekt.

Pilotprojektet syftade att ge svar på ett antal frågor som Vinnova bedömde som viktiga komponenter för en långsiktig satsning. Dessa var bland annat:

- Flödet och kvaliteten på idéer som söker sig till inkubatorn
- Ledningsutveckling
- Hur man stimulerar mentorers engagemang
- Hur man attraherar privat riskkapital
- Hur man utvecklar engagemang från universitet och lärosäten
- Hur framgångar i intresse(inkubator)företag yttrar sig

I den första utlysningen ställdes ett antal kriterier upp som inkubatorn bör ha uppfyllt för att kunna söka. Inkubatorn bör ha ett nätverk i form av kontakter med regionala beslutsfattare, regionalt näringsliv och investerare. Närhet till lärosäte eller till forskningsinstitut. I utlysningen understryks det att företag i inkubatorn syftar att utveckla en forskningsbaserad högteknologisk affärsidé med internationell affärspotential.

Inför utlysningen informerades om vilka krav som gällde för att bedömning av ansökan ska göras samt på vilka grunder som bedömning skulle göras:⁴⁸

- Projektförslaget ska inkludera medfinansiering.
- Inkubatorn ska vara bildad och i drift med anställd personal för 1 juli 2002.

Bedömningskriterier för stöd:

- Om incitamentsprogram finns för nyckelperson i inkubatorn.
- Kompetensen hos de anställda i inkubatorn.
- Inkubatorns förutsättningar att medverka i anskaffandet av följdfinansiering för intressentföretag (inkubatorföretag)..
- Inkubatorns erfarenhet att bedöma entreprenörens förmåga att kommersialisera sin affärsidé.

⁴⁷ Vinnova 2003b.

⁴⁸ Vinnova. 2004. Rapport till Näringsdepartementet

- Spridningsåtgärder för framtagen kunskap och erhållna resultat och hur dessa ska nyttiggöras i näringslivet, universitet och högskolor och samhället i övrigt.
- Andelen privata pengar av den totala medfinansieringen.
- Processer för rådgivningsinsatser och engagemang av entreprenörer inom forskarmiljön.
- Långsiktiga mål för inkubatorn och den miljö som inkubatorn verkar inom.
- Huvudmännens åtaganden när det gäller engagemang och medfinansiering.

32 ansökningar om finansiering till projekt inkom till Vinnova och av dessa valdes 14 projekt/inkubatorer ut. I bilaga 2 anges de 14 inkubatorerna och vi kan konstatera att vid den senaste utlysningen av NIP 2011 så återfinns 10 stycken av dessa bland de antagna.⁴⁹ Utöver projektfinsiering om maximalt två miljoner kronor genomförde Vinnova även ett antal utvecklingsinsatser: tre stycken tvådagarskonferenser för projektledare, en endagskonferens för projektledare som inte deltog i första konferensen och en öppen tvådagarskonferens i Skövde i oktober 2003. Man genomförde även enskilda möten med projekten.⁵⁰

Utöver detta initierade Vinnova möten mellan inkubatorfinansiärer i syfte att öka erfarenhetsutbytet för denna grupp av aktörer. Gruppen bestod 2003 förutom av Vinnova av Stiftelsen för strategisk forskning, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, miljöstrategiska stiftelsen, statens energimyndighet ESF-rådet och FOI.

Vinnovarapporter om inkubatorer

Inkubatorernas roll för kunskapsbaserat nyföretagande och tillväxt 2003

Under 2003 producerar Vinnova ett arbetsdokument *Inkubatorernas roll för kunskapsbaserat nyföretagande och tillväxt*. Rapporten behandlar utvecklingen i två etablerade inkubatorer, Mjärdevi Business Incubator i Linköping och Chalmers Innovation i Göteborg, i syfte att beskriva särskilt effektiva inkubatorinsatser.

Slutrapport Analys av inkubatorernas framgångsfaktorer i Sverige 2004

Håkan Larsson vid Linköpings Universitet Centrum för innovation och entreprenörskap och fick i uppdrag av Vinnova att följa utvecklingen i inkubatorprogrammet och i mars 2004 producerades en slutrapport.⁵¹ Uppdraget bestod i ”att samla information och erfarenheter och utvärdera befintliga processer samt med hjälp av befintliga strukturer finna former, fokusering, regelverk och incitament för att avsevärt förstärka kommersialiseringen av svenska FoU- resultat. Identifiera vilka de vanligaste hindren är på systemnivå, programnivå, inkubatornivå och inom inkubatorbolagen.” Huvudsaklig metod i uppdraget är så kallad aktionsforskning där författaren själv deltagit i de aktiviteter som programmet har förmedlat. Rapporten daterad 30 mars 2004 är benämnd ”Slutrapport”. Några resultat presenteras dock inte i detta dokument.⁵²

⁴⁹ Inkubatorerna i Linköping och Norrköping slås ihop under tiden.

⁵⁰ Vinnova 2003b Programtext för utlysning

⁵¹ Håkan Larsson författade även rapporten nämnd i föregående stycke och då som anställd på Vinnova.

⁵² Slutrapporten på 9 sidor besvarar dock inte någon frågeställningarna i uppdraget utan innehåller mer beskrivningar bakgrund till inkubatorprogrammet och händelser i programmet. En förklaring kan vara att rapporten är en tidig version (rev. A). Några fler rapporter finns inte i Vinnovas diarium.

Rapport till näringsdepartementet 2004

I en rapport maj 2004 återrapporterar Vinnova resultat av Vinkubator till regeringen. Rapporten är enbart delvis en ren återrapportering av resultat. Stora delar av rapporten är mer en inlaga i vikten av inkubatorer och såddfinansiering och andra former av innovationsstöd.⁵³

Pilotprogrammet genererade resultat som bedömdes som framgångsrika. Under våren 2004 ett knappt år efter första utlysningen rapporteras följande:

- Antalet idéer/företag som utvärderats av inkubatorer har ökat från 554 till 934
- Antal företag i inkubatorerna har ökat från 173 till 255
- Antalet anställda i inkubatorföretag har ökat från 665 till 822⁵⁴
- Antalet sysselsatta i inkubatorföretagen har ökat från 1018 till 1209

Vinnova sammanfattar att 2004 på våren gäller tre kritiska faktorer för framgång: den första är långsiktigheten (10 år) där dels finansiering för verksamheterna måste säkerställas dels att inkubatorerna blir trovärdiga i sitt förmedlande av stödtjänster, den andra faktorn är organisera gemensamt utvecklingsarbete istället för att skicka ut ”kravlösa pengar”. Arbetsättet är framförallt gemensamt erfarenhetsutbyte. Den tredje faktorn är att inkubatorerna konkurrerar om finansiering. De som utvecklas enligt bedömningskriterierna vinner finansiering.

Vinnova anger att Pilotprogrammet har skapat en grund för att gå vidare. Något direkt gensvar på de frågeområden som man ställde upp i utlysningen förmedlas dock inte av återrapporteringen.

Redan november 2003 utsåg regeringen en förhandlingsman för att skapa en ny organisation av offentligt stöd i tidiga skeden. Vinnova har deltagit i dennes arbete och anger i rapporten att om inte förhandlingsmannens förslag genomförs kommer Vinnova att själva fortsätta med Vinkubator.⁵⁵ Rapporten återger den osäkerhet kring såddfinansiering som råder sedan 2002 och under 2004.⁵⁶ Vinnova startade därför egen såddfinansiering 2002 om 5 miljoner och 2003 om 13 miljoner.

Vinnova genomförde en andra utlysning för stöd till inkubatorprojekt i november 2004 men bildandet av IBAB medförde att den nybildade aktören tog över ansökningarna för denna utlysning (se avsnitt 2.3).

ITPS rapport om erfarenheter från USA på uppdrag av Vinnova

Institutet för Tillväxtpolitiska studier (ITPS) skriver en rapport med erfarenheter från USA åt Vinnova i slutet av 2004.⁵⁷ Rapporten innehåller sex fallstudier av prisbelönta inkubatorer där samtliga utom en var teknikinriktade. Utöver detta gör rapporten en allmän genomgång över de erfarenheter som den nationella inkubatorföreningen NBIAA förmedlar.

⁵³ Rapporten har DNR 2004_00065

⁵⁴ Under samma tid har 38 företag flyttat ut från inkubatorerna.

⁵⁵ Se vidare under avsnitt om Innovationsbron.

⁵⁶ Vid myndighetsöversynen som skapade Vinnova ur bland annat gamla NUTEK Teknik och aktören KFB lämnades tidigare såddfinansiering till teknikföretag till det nya Nutek som upphörde med denna form av finansiering 2002 där ansvaret skulle övertas av Industrifonden. Denna förändring misslyckades (se OECD 2005 och Vinnovarapporten nämn ovan med Dnr 2004-00065).

⁵⁷ ITPS. 2005. Inkubatorer i USA – Goda exempel och lärdomar. ITPS A2004:025

Rapporten sammanfattar särskilt viktiga faktorer (dessa gäller främst teknikinriktade inkubatorer):

- Att en grundlig undersökning (feasibility study) görs innan en inkubator startas. Denna bör innehålla en långsiktig finansieringsplan och en genomgång av de lokala förutsättningarna för att bedriva inkubatorverksamhet.
- Att den typ av inkubator som startas är anpassad till de lokala förutsättningarna.
- Att ledningen och personalen som arbetar i inkubatorn har rätt kompetens så att de kan hjälpa företagen med deras affärsutveckling.
- Att den kompetens som trots allt inte finns inom inkubatorn kan förmedlas till klientföretagen genom ett väl uppbyggt nätverk av samarbetspartners som kan bidra med rådgivning, utbildning eller andra former av stöd.
- Att inkubatorn kan erbjuda klientföretagen information om möjligheter till kapitalanskaffning.
- Att det finns ett lokalt engagemang på orten för inkubatorns verksamhet.
- Att äga fastigheten. Detta möjliggör för inkubatorns personal att koncentrera sig på att hjälpa klientföretagen med deras utveckling, utan att behöva lägga energi på att uppfylla det av fastighetsägarna vanliga kravet på att lokalerna ska vara uthyrda till fullo.

Vinnovas forskarrapporter 2005 och 2006

Vinnova anlidade forskarna Hans Löfsten, Peter Lindelöf och Lisa Aaboen att utveckla dels diskussionen kring vad som är inkubatorernas funktion dels ge förslag på hur inkubatorernas verksamhet kan följas upp och utvärderas. En första rapport, publicerades av Vinnova år 2005 och en andra rapport publiceras år 2006 som inbegriper resonemang förda i den första rapporten men inkluderar också en empirisk analys av de 14 finansierade inkubatorerna. Här diskuteras enbart den andra rapporten då denna är mer genomarbetad.

Forskarrapporten diskuterar hur man ska identifiera de funktioner som inkubatorer har och som skiljer sig från det utbud av funktioner som redan finns i innovationssystemet. Den refererar omfattande till forskning kring erfarenheter av teknikparker, forskningsparker (något som på denna tid inte särskiljs). Rapporten diskuterar även inkubatorns likhet med serviceföretag det vill säga att produkten i inkubatorn skapas i interaktion med klienten till skillnad från tillverkande företag i likhet med andra tjänsteföretag. Man refererar till resursbaserad teori när man noterar vilka kompetenser som en inkubator bör ha och hur de bör relatera till klientföretaget.⁵⁸

Rapporten för också en diskussion, något svepande, kring hur inkubatorn kan spela en roll i utvecklingen av kluster och industriella distrikt. Rapporten föreslår ett omfattande uppföljningsverktyg (enkät) som fångar många aspekter av de teoretiska delarna.⁵⁹

Rapporten föreslår att *data envelope analysis* (DEA) kan vara en relevant metod att jämföra de olika inkubatorernas relativa effektivitet men man noterar att det är under förutsättning att inkubatorerna är ”lika” varandra. Författarna för fram betydelsen av att ha

⁵⁸ Resursbaserad teori är anger att effektivt och unikt användande av interna resurser utmärker framgångsrika företag. Teorins ursprung brukar anges med Edith Penrose bok *The theory of the growth of the firm* och på senare tid av Barney J 2001

⁵⁹ Se Löfsten & Lindelöf sid 12ff

referenspunkter i syfte att mäta utveckling från samt diskuterar analys i ett kontrollgrupps-perspektiv t. ex. i form av jämförelse av företag i inkubatorprogrammet med företag i forskningsparker.⁶⁰

För att inkubatorernas prestationer ska kunna jämföras sinsemellan mäter forskarna viktiga uppföljningsområden dels med en enkät till inkubatorledningarna dels med kompletterande intervjuer med inkubatorledningar. Vinnovas (benämnt NIP:s ursprungliga indikatorer) uppföljningsområden bekräftas i rapporten. På inkubatornivå är det bland annat:

- Flöde av projektförslag ”Dealflow” – kvantitet och kvalitet
- Erbjudanden till inkubatorföretag
  - × ”Teambuilding” för företagets ledning
  - × Kompetensutveckling
  - × Coachning/motivation
- Inkubatorns nätverk
  - × Informella
  - × Formellt via partnerföretag
- Kapacitet (antal företag in och ut senaste 6 månaderna och antal inne i inkubatorn vid mättillfället)

För de företag som deltar i utveckling i inkubatorn försöker man fånga följande dimensioner:

- Tillväxt (anställda, omsättning, resultat)
- Eget kapital fördelat på regionalt, nationellt, internationellt
- Offentligt riskkapital
- Erlagd skatt i inkubatorföretagen (löneskatt, företagsskatt, moms)

Innovationsbrons övertagande av utförande av inkubatorprogrammet 2005

I januari bildades Innovationsbron AB:s (IBAB) som utöver ansvaret för inkubatorprogrammet även fick resurser att investera i ägarkapital samt förmedla olika former av såddfinansiering.⁶¹ Innovationsbron fick 1,8 miljarder kapital för investeringar i nya företag samt under 10 års tid (fram till och med 2014) ett årligt bidrag från Vinnova om 50

⁶⁰ Löfsten et al 2006 tabell 5.2 s 53

⁶¹ Innovationsbron var inte en ny och ren aktör utan har ett ursprung i att hantera den konstruktion av regionala teknikbrostiftelser som bildades 1993 när den dåvarande regeringen avskaffade de så kallade löntagarfonderna. En miljard fördelades till 7 regionala stiftelser som skulle medverka till att kontakter mellan lärosäten och lokalt näringsliv skulle utvecklas. Stiftelserna skulle lämna tillbaka miljarden 2007. Med anledning av den kraftiga tillväxten i efter 1994 kunde stiftelsernas kapitalförvaltning förmera kapitalet (om placeringar i teknikföretag var framgångsrik är en annan historia). Regeringen utsåg 7 november 2003 Claes Nergaard att föreslå hur en ny statlig organisering av riskvilligt kapital i tidiga skeden skulle se ut. Förslaget Innovationsbron AB innebar att ett kapital om 1,8 miljarder skulle användas för innovationsutveckling i tidiga skeden. År 2007 förändras ägarbildningen i innovationsbron så att staten blir huvudägare cirka 83 tillsammans med Industriefonden 16%. Vinnova arbetade aktivt för att IB skulle bildas. Se även ITPS 2009 för en beskrivning av denna utveckling (som dock inte anger Vinnovas roll).

miljoner i syfte att stödja inkubatorer enligt ett särskilt avtal mellan Vinnova och IBAB.⁶² Bildandet av IBAB medförde också att Vinnkubator lades ned och åtminstone ett par av Vinnovas personal som arbetat med Vinnkubator började på Innovationsbron och fortsätter med inkubatorarbete där.⁶³

I avtalet mellan Vinnova och Innovationsbron formulerades vad som avses med inkubatorverksamhet, aktörernas intention att samarbeta, att IBAB regelbundet ska skicka lägesrapporter om NIP, att extern utvärdering ska genomföras var tredje år, och att Vinnova är ansvarig för dessa utvärderingar. I själva aktieägaravtalet anges även att Vinnova ska utse en av statens två representanter i IBAB:s styrelse.⁶⁴

I avtalet anges bland annat följande om inkubatorverksamhet som ska finansieras med NIP:

- Inkubatorer ska ha ett väl fungerande samarbete med universitet, högskolor och forskningsinstitut och tidiga investerare
- Inkubatorer ska ha ett samarbete med etablerade företag
- Målet är att öka antalet tillväxtfokuserade företag samt tillväxten i dessa
- Skapa förutsättningar för utveckling av nya affärsidéer och kommersialisering av forskning
- Inkubatorprogrammet ska på ett mätbart sätt öka sysselsättning och ekonomisk tillväxt genom att avsevärt förbättra möjligheterna för tillväxt i företagen och kommersialisering av såväl nationella som internationella FoU resultat, avknoppningar, patent, licenser eller andra (IP).rättigheter.⁶⁵
- Inkubatorer ska vara beredda att dela med sig av sina erfarenheter till andra och aktivt arbeta med erfarenhetsspridning och kompetensutveckling.

I andra halvan av 2006 skickades IBAB:s rapport för 2005 till Vinnova. I denna anges att resultatet för 2004 års utlysning blev att 18 inkubatorer valts ut för projektfinansiering. Dessa hade 87 anställda. Utmärkande är inkubatorer från Göteborg med 21 anställda och Karolinska Innovation där medfinansieringen överstiger 30 miljoner. Samtliga inkubatorer fick projektmedel som motsvarade deras medfinansiering alternativt maximal finansiering om 4 miljoner kronor. NIP omfattar inklusive medfinansiering och avsättning för IBAB:s OH cirka 141 miljoner kronor.

Av IBAB:s rapport framkommer att utöver projektfinansiering har man även genomfört 4 stycken tvådagsträffar med projektledare. IBAB har även medverkat till att en särskild inkubator inriktad mot biomedicin med särskilt så kallat våtlabb.⁶⁶

I ett avsnitt över vald indikatorer som följer utvecklingen i inkubatorerna refererar IBAB till forskargruppen som Vinnova anlitat. Forskarna har undersökt inkubatorernas klienter (inkubatorföretagen som även kallas IBO:er) och funnit att dessa är mycket nöjda med

⁶² Avtalet är en del i den lösning för att främja innovation som de Neergard lämnar till regeringen i juni 2004 i syfte att hantera återlämningen av den så kallade Teknibor-miljarden se de Neergard 2004 sid 44.

⁶³ Till exempel den programansvarig på Vinnova, Jan Nylander blir vice VD på Innovationsbron.

⁶⁴ Se avtal mellan Vinnova och Innovationsbron 2005, Vinnova 2006 information om NIP, samt regleringsbrev för Vinnova för 2007, samt Aktieägaravtal avseende Innovationsbron DNR 2005-03378

⁶⁵ Bilaga A i Vinnova (2005)

⁶⁶ IBAB 2006a Rapport 2005 till Vinnova Nationella Inkubatorprogrammet.

inkubatorernas inverkan på företagets utveckling.⁶⁷ Man presenterar viss information om företagsgrundarnas ursprung där det bland annat framgår att 54 procent har ett ursprung som anställd eller är fortfarande anställd vid ett universitet.

Man anger även att det finns klara samband mellan extern kapitalanskaffning och lokalisering i en inkubator samt ett samband mellan förmågan att exportera och inkubatorlokalisering.

Utvärdering av inkubatorprogrammet av en internationell panel 2008

Enligt avtalet mellan Vinnova och Innovationsbron skulle extern utvärdering ske med viss regelbundenhet. En första sådan utvärdering initierades i början av 2007. En omfattande så kallad ”terms of reference” eller kravspecifikation för uppdraget formulerades, se tabell B1:2, och det tyska konsultföretaget INNO tillsammans med en panel av ansvariga för nationella inkubatorprogram i Israel, Italien, Frankrike och Storbritannien uppdrogs att genomföra utvärderingen.

Tabell B1:2 Frågor till utvärderare NIP 2

Huvudfråga	Delfrågor
1) Beskriv huvud utfall av NIP	a) Har den nationella förmågan att generera nya företag med forskningsanknytning förbättrats? b) ”Deal-flow” utveckling? c) Kvalitet i ”deal-flow”? d) Inkubatorernas ekonomiska utveckling?
2) Bedöm NIP som en intervention i syfte att förbättra (tidiga skeden av) av kommersialisering av FoU i Sverige	a) NIP i det svenska innovationssystemet; roll och relation till andra strukturer och initiativ b) NIP:s bidrag till systemet eller indikatorer på framgång i kommersialisering i tidiga stadier c) NIP:s bidrag till starka innovationsmiljöer
3) Bedöm NIP som en intervention i syfte att förbättra professionen – inkubatorledare	a) Förhållandet mellan resultat i inkubatorer och inkubatorföretag i relation till internationella resultat? b) Effekter av NIP map. Professionalisering av inkubatorer t ex arbetsprocesser, erfarenhetsutbyten?
4) Bedöm effektiviteten i Inkubatorledningarnas förmåga att hantera NIP	a) Inkubatorledningens utformning av verksamhet i förhållande till uppsatta mål – relevant? b) Bedöm resursfördelningen c) Har bemanning, arbetsprocesser, organisation varit lämplig i förhållande till uppsatta mål och planer?
5) Förmedla rekommendationer för ett framtida NIP 3 givet resultaten som härletts	
6) Jämför svenska NIP med andra länders NIP	

Källa: *Inno 2008. sid 2*

Data över inkubatorernas verksamhet insamlades och intervjuer med ledningar för inkubatorerna genomfördes. En rapport skrevs som är daterad juni 2008. I utvärderingen finns en beskrivning av inkubatorprogrammet och av inkubatorernas arbete och de resurser de har till sitt förfogande. Vidare finns ett avsnitt beträffande mer kvantitativa resultat i form av antalet utvärderade förslag, förslagens ursprung i form av: universitet, offentlig sektor, industriforskningsinstitut, innovatörer/entreprenörer och slutligen andra privata företag s.k. avknopningsföretag (spin-off). Vidare så beskrivs antalet företag som finns i

⁶⁷ IBAB anger inte källa till sina data. Den rapport de refererade forskarna skrev till Vinnova (Vinnova 2006) anger inte uppgifter som IBAB citerar.

inkubatorerna. Slutligen så finns tre korta avsnitt som syftar på att visa på vilket bidrag som inkubatorerna gör på svensk ekonomi. Ett bidrag är att antalet teknikföretag (engelsk förkortning NTBF) har ökat då man antar att de företag med ursprung från universitet är teknikföretag och dessa utgjorde vid utvärdering cirka 90 stycken per år vilket man jämför med de antal NTBF som bildats i Sverige 1990–2003 var cirka 100 per år. Experterna gör bedömningen att det inte är troligt att samtliga nya NTBF företag har hittat till inkubatorerna utan det är rimligt att dessa har gjort ett signifikant bidrag (ej i statistisk betydelse) till systemet. Man beskriver även hur omfattningen av privat investerat kapital i inkubatorföretag ökat över tiden.⁶⁸ Slutligen gör man en beräkning av hur mycket skatt som inbetalats av företagen och jämför denna med de offentliga stöd som NIP förmedlat. Man kallar detta *return of investment* (ROI) och finner att den är positiv.⁶⁹

I ett särskilt kapitel beskriv inkubatorprogram i de länder som expertpanelen representerar. Rapporten avslutas med ett kapitel med ”assessment” avslutas med de slutsatser man anser är särskilt relevanta för nästa generation NIP.

Konsulterna och expertpanelen utsågs april–maj 2007 och i juni 2008 inkom rapporten i slutversion. Utvärderarna utformar 16 rekommendationer, se tabell B1:1.

---

⁶⁸ Diagrammet hämtades från Ullström J 2006 sid 22. I utvärdering görs dock ingen fullständig källreferens. Se särskild diskussion av detta i kapitel 3.

⁶⁹ Tabell 7 & 8 anger inte sort, siffrorna är i decimalform samtliga är dock positiva utom i två fall som är noll eller saknar värde.

Tabell B1:1 Rekommendationer från den internationella expertpanelen 2008

Rek.	Innehåll
1	Ha ett särskilt program för de bästa inkubatorerna
2	Utveckla specialiserade inkubatorer som avspeglar Sveriges styrkor
3	Öka effektiviteten i förmedlandet av affärsutveckling. Fler företag per coach (Frankrike har 8-10).
4	Undvik jaga projekt. Att tillförsäkra ett "deal-flow" med hög kvalitet är ett mål. Medel för förinkubator och "scouting" är en väg att gå.
5	Kommersialisering (privatisering) av inkubatorer som ett medel för hållbar finansiering är något som bör utvecklas/utredas
6	Överväg en nationell fond/stiftelse som står som ägare för andelar inkubatorföretag.
7	NIP bör samarbeta mer med SISP
8	Parallellt med NIP bör ett system utvecklas där privata investerare (företagsänglar) kan lättare hitta investeringsobjekt.
9	Hanteringen av IP-rättigheter och lärarundantaget måste vara tydligt
10	En utveckla industriforskningssektor likt den i Storbritannien och Tyskland gynnar tidig kommersialisering
11	Utveckla en årlig inkubatorrapport som beskriver aktiviteter och företagsutveckling För inkubator företag anges: förädlingsvärde, tillväxt (omsättning) personal, investeringar av privata och offentliga aktörer
12	Utveckla vilka färdigheter en inkubatorledare bör ha istället för att beskriva det som ett särskilt yrke
13	Erfarenhetsutbyten mellan inkubatorer bör ha egna mål för metodutveckling dvs metoder för att tillförsäkra processresultat
14	Hitta former för att inkludera andra inkubatorer i NIP
15	Årliga undersökningar av NIP bör göras
16	När utvecklingsfasen av inkubatorsystemet är klar bör fortsatt finansiering ha en fast och en rörlig del. Den senare riktas till initiativ för att öka effektiviteten.

Källa: Inno 2008, kapitel 8.

Utöver rekommendationerna försökte även expertpanel att besvara listan på frågeställningar i den mån det fanns evidens framtagna. Man konstaterar att lämpliga data för att bedöma NIP:s bidrag till det nationella systemet inte finns till hands delvis på grund av att detta kräver längre tid. Men menar dock att tre observationer verkar peka på att bidraget är positivt. Det ena är att så mycket som 60 procent av utvärderade idéer kommer från universitetsmiljöer. Det andra är man anger att av antalet företag som intagits är också 60 procent från universitetsmiljöer och jämför man detta tillskott med antalet nya företag med det antal nya företag under 1990-talet som har tidigare universitetsanställda så innebär NIP en fördubbling av antalet sådana.⁷⁰ Slutligen så man att det ökade tillflödet av privat kapital till inkubatorföretag antydde att inkubatorerna har lyckats med att skapa attraktion för sina inkubatorföretag.⁷¹

⁷⁰ Oklart om inkubatorindikatorn "universitetsmiljö" enbart inkluderar tidigare universitetsanställda eller om den även inkluderar studenter.

⁷¹ Vinnovas rapport 2003 med fallstudier från två etablerade inkubatorer anger dock att när en av dessa öppnades påverkades utbudet av lokalt riskkapital i det direkta närområdet Vinnova(2003) sid 6 vilket indikerar att inkubatorerna påverkar det lokala systemet.

Intervjuerna med inkubatorledningar indikerar att de erfarenhetsutbyten som NIP medverkat till har varit uppskattade och bedöms som väsentliga för förbättring av verksamheten.

Expertpanelen gör även bedömningen att utifrån de intervjusvar man fått har NIP haft ett tydligt bidrag i sina regionala miljöer, framförallt i form av en ökad synlighet för möjligheten att kommersialisera och bygga företag (s. 20). Slutligen konstaterar man att inkubatorföretagen var nöjda med inkubatorernas utformning av processer och service.

Innovationsbron utvecklar NIP: IBIP

Innovationsbron AB (IBAB) genomförde sin första utlysning av NIP i mars 2008 under namnet IBIP (innovationsbrons inkubatorprogram) för finansiering av inkubatorverksamhet för perioden juni 2008 till juni 2011.⁷² Programmet utökade storleken på finansierat belopp till 6 miljoner kronor per inkubator under förutsättning att medfinansiering till samma belopp finns. Dessa medel får dock endast användas för inkubatorns löpande verksamhetsutgifter.

Erfarenhetsutbyten utökas i två avseende. Det ena är att även företagscoacher inbjuds till särskilda möten och det andra är att regionala erfarenhetsutbyten till vilka de 16 inkubatorer utan finansiering inbjuds.

Viss information har samlats in över inkubatorföretag men i det nya programmet används uppföljningsverktyget, Fokus Analys, mer systematiskt. Inkubatorerna ska i verktyget inrapportera två gånger per år hur utvecklingen i företagen sker. Det nya programmet öppnar också upp för extra finansiering kan erhållas med specifika ansökningar regionalt. Slutligen inkluderade det nya NIP specifika utvecklingsprogram inom affärsutveckling och företagsutveckling. Den allmänna inriktningen för inkubatorverksamheten regleras av IBAB:s avtal med Vinnova men i Tillväxtanalys samtal med personal anställda under denna tid anger att det fördes diskussioner kring avtalet och man uppfattade att avtalet begränsade IBAB:s verksamhet. I årsredovisningen 2009, sid 2, anges inte visionen för IBAB:s inkubatorverksamhet med citat från avtalet utan istället anger denna som:

”att Sverige är internationellt ledande i att omsätta forskning och innovation till framgångsrika affärer.”

Det nya programmets utlysning leder till 42 ansökningar om driftsstöd och NIP beslutade att finansiera 21 av dessa. Utlysningen anger att finansieringen är prestationsbaserad. En inkubator som inte utvecklas enligt plan kan därmed få en reviderad finansiering.

I det nya programmet utvecklar IBAB delar som utvärderingen rekommenderat. Man knyter närmare kontakt med inkubatorernas intresseförening (SISP). IBAB bidrar även till att specifika inkubatorer inom olika temaområden bildas. Transport Business Booster i Borlänge startas som en avknoppning av inkubatorn Teknikdalen med stöd av Trafikverket och Tillväxtverket. På initiativ av ett särskilt regeringsuppdrag riktas särskilda stöd till inkubatorer med inriktning mot kreativa och kulturella näringar. Inkubatorn i Umeå avknoppar en särskild inkubator med inriktning på bioteknik.

I det nya programmet tar IBAB även plats i driftsfinansierade inkubatorers styrelse.

⁷² Innvoationsbron Lägesrapport 20081208 anger att en utlysning gjordes mars 2008. Utlysningen gjordes med andra ord innan utvärderingen nämnd ovan var klar. Men enligt TA:s informanter hade det nya programmet kunnat ta del av erfarenheter för publicering av utvärdering.

Alla inkubatorer utvecklas dock inte väl och under hösten 2009 genomförs en granskning där det visas att 4 inkubatorer uppvisar så låg effektivitet att det föranleder åtgärder från IBAB:s sida.⁷³

I Innovationsbron lägesrapport för 2009 anges att för att stimulera internationell utveckling så avser man att genomföra ett projekt under 2 år där mötesplats skapas i San Diego USA, så kallad ”soft landing spot”.⁷⁴

I lägesrapporten från 2009 påbörjas även en beskrivning av inkubatorprogrammet i effektlogiska termer (Se mer i kapitel 3). I lägesrapporten anges tre områden där man utvecklat *effekt*mål:

Mål 1. Inkubatorernas effektivitet och kvalitet ska öka:

- Andel inkubatorer med väldokumenterade processer
- Andel inkubatorer med tydliga kriterier för in- och utträde
- Andel inkubatorer som deltagit i träffar för erfarenhetsutbyte

Mål 2. Inkubatorernas in- och utflöde ska öka i volym och kvalitet:

- Antal idéer som utvärderats
- Andel inkubatorer med strategier för att säkra ett tillräckligt inflöde av idéer med hög kvalitet
- Antal företag som lämnar inkubatorerna (enligt plan)
- Inkubatorföretagens tillväxttakt
- Överlevnadsgrad x år efter utträde

Mål 3. Inkubatorernas attraktionskraft ska öka:

- Antalet inkubatorer som vinner internationella utmärkelser
- Antal och volym såddinvesteringar i inkubatorbolagen
- Andel företag/personer som anser att en inkubator är det självklara valet vid en nyetablering

I det första målet beskriver man närmare att kriterier för utträde tydliggör vilka mål inkubatorföretagen ska uppnå, och säkerställer att de som inte uppfyller målen träder ut och lämnar plats åt nya projekt och företag. Man konstaterar dock att för detta mål samt för andra krävs nya datainsamlingar.

Innovationsbron skriver även i lägesrapporten att den största risken för programmet är just att finansieringen är osäker. Inkubatorledning måste ägna stor andel av sin tid till att söka finansiering.

NIP generation 3: IBAB utvecklar BIG

IBAB påbörjar ett internt arbete för nästa generations inkubatorprogram, dels sammanställs ett lärande från andra länder erfarenheter dels svenska erfarenheter.⁷⁵ Man sammanfattar

⁷³ Innovationsbron 2010 s 99

⁷⁴ Innovationsbron Lägesrapport 2009.1

⁷⁵ Se IB 2009, IB 2010a International Bench learning IBL och IB 2010b IBIP 2.0

erfarenheterna fram till 2009 med att framgång har uppnåtts vad gäller erfarenhetsutbyte, nätverkande men även att kombinera inkubatorer med bredd och de med spets. Man identifierar utmaningar även i form av att vara med flexibel avseende finansieringslösningar för att möta olika behov. Vissa områden som internationaliseringskompetens behöver också förbättras. Inkubatorerna har också framfört kritik att samordningen med såddfinansiering behöver utvecklas.

I december 2010 är processen klar och ett nytt program ”business innovation and growth” BIG blir grunden för utlysningen 2011. I arbetsmaterialet till det nya programmet föreslås 4 delverktyg: Bas, Boost, Balans, och Bonus.

Bas är ett stöd som utgår till alla inkubatorer och består av erfarenhetsträffar och en finansiering om 50 000 per inkubator för att kunna täcka kostnader för deltagande i dessa. *Boost* är också riktat till alla inkubatorer och är finansiering för specifika projekt i syfte att utveckla inkubatorn. Förslaget anger dock att resultatet av projektet ska vara tillgängligt för IBAB för spridning. *Balans* är ett nytt namn på den tidigare driftsfinansiering av inkubatorer med ”hög kvalitet i sina processer och ett utflöde av hållbara bolag”. För dessa gäller även att uppvisa en kontinuerlig förbättring av resultat. Slutligen *Bonus* är ett medel som kan sökas av de inkubatorer som uppnått Balansnivån och som behöver medel för särskilda omständigheter i ett inkubatorföretag (IBO).

Enligt Almis årsredovisning för år 2012 vilket inkluderar Innovationsbrons sista årsredovisning blev de nya verktygens namn Basecamp (Bas), Summit (Balans) och Explorer (Boost och Bonus).

Interventionen som redan under det tidigare NIP utökats något förutom driftsfinansiering till ett fåtal blir nu ett program som har stödformer till alla inkubatorer. Den höjda ambitionen påverkar dock finansiering menar man och därför görs kalkyler både på fortsatt nivå om 50 miljoner per år och en fördubbling av denna där utvidgningen av verksamheten vid befintlig nivå om 50 miljoner innebär ett lägre årligt driftbidrag till utvalda inkubatorer.

Arbetsmaterialet som IBAB tar fram går även in på detaljer och krav som varje erbjudande innebär. Till exempel anger man att i bas erbjudandet ingår 2–3 besök årligen där IBAB tillsammans med inkubatorledningen ska diskutera utvecklingen. Detta så kallade *assessment* utgår från en framtagen självutvärderingsmall.

I arbetsmaterialet beskrivs förhållandevis detaljerat (åtminstone i förhållande till övrigt producerat material om inkubatorprogrammet) vad varje stödsats innehåller och vilka krav som ställs på inkubatorerna.

IB fortsätter att utveckla uppföljningsverktyget *Fokus Analys* under 2009. Detta har flera komponenter. För att underlätta datafångst finns ett webbaserat inmatningsgränssnitt som inkubatorerna enligt avtal måste använda för att föra in data regelbundet flera gånger per år. Den ackumulerade databasen används sedan för att sammanställa övergripande resultat samt detaljerade analyser på inkubatornivå.

Slutligen utvecklar även IBAB den första generationen av verktyget *Fokus affärsutveckling*. Detta syftar till att vara ett stöd för samtliga som arbetar med företagsrådgivning, det vill säga både som stöd för inkubatorpersonal och deras anlitade affärscoacher och internt för IBAB:s såddfinansieringsverksamhet. Fokus affärsutveckling bygger på de erfarenheter som forskning och praktik har gjort kring vilka färdigheter (skills) som är väsentliga för tillväxtföretagare.

Inkubatorprogrammet växer

Utlysningen av BIG medförde en utvidgning av inkubatorprogrammet som blir större och omfattar 42 inkubatorer. 25 inkubatorer erhöll resultatbaserad finansiering och ytterligare 17 deltog i de mer allmänt inriktade utvecklingsstöden som regionala erfarenhetsutbyten.

Almis övertagande av inkubatorprogrammet 2013

Den forskningsproposition som kom 2008 stärkte Innovationsbrons formella roll och föreslog budgetförstärkningar. Samma år gav dock regeringen i uppdrag till en särskild utredare att granska företagsstödssystemet i Sverige. Utredningen för fram slutsatsen att Innovationsbron och Almi bör slås ihop. I budgetpropositionen 2009/10:1 utgiftsområde 24 sid 56, konstaterar regeringen:

”Om Innovationsbrons verksamhet ska hållas intakt behöver de tillföras mer kapital. Innan detta fastställs är det viktigt med en översyn av insatserna till innovationsfinansiering i syfte att kraftsamla och förtydliga roller och insatser för de olika statliga aktörerna på området. Ett ställningstagande behövs under 2010.”⁷⁶

Förslaget återkommer senare i regeringens budgetproposition 2011/12:1, där man noterar att:

”Mot bakgrund av ovanstående vill regeringen verka för följande förändringar: – En tydligare aktörsstruktur där riskkapitalinvesteringar i tidiga faser samlas hos en aktör samt riskkapitalinvesteringar i senare faser samlas hos en annan aktör. Detta skulle kunna åstadkommas genom närmare samarbeten mellan Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB för investeringar i tidiga faser...”⁷⁷

och i vårändringspropositionen påföljande år görs ett formellt bemyndigande för ett samgående, som i sin tur bekräftas i budgetpropositionen 2012/13:1. Samgåendet realiserades i januari 2013. Enligt Almi var samgåendet något som främjade utvecklingen både för Almi och för inkubatorerna.

Almis fortsatte att utveckla BIG programmet enligt de riktlinjer som IBAB dragit upp (personal från IBAB fortsatte i Almi). Då Almi redan var certifierad samarbetspartner med SRI International kring deras metod för process för värdeskapande affärsutveckling, *5 disciplines for innovation*, kunde man även föra in detta i Inkubatorprogrammet.⁷⁸

Man utvecklade ett organiserat erfarenhetsutbyte för den bredare grupp av inkubatorer *Basecamp* samtidigt som man har excellenssatsning för en grupp i programdelen *Summit*. Stödorganisationen för inkubatorerna växer och Almi fortsätter även den bilaterala kontakten med inkubatorerna i särskilda avstämningar för varje inkubator enligt ett utarbetat protokoll.

”Fokus för Almi med BIG Sweden är att ta tillvara den infrastruktur som byggts upp sedan 2003 och nu få reella nyttoeffekter av tidigare investeringar.”
(Almi årsredovisning 2013)

⁷⁶ Innovationsbron AB har inte haft några inkomster andra än försäljning av aktieinnehav i nya företag. Uppdraget för IB har varit att förbruka det kapital som placerades i bolaget 2005 och som överfördes i statens ägo 2007.

⁷⁷ Proposition 2011/12:1 s 60

⁷⁸ Almi årsredovisning 2013 och 2014. 5 disciplines for innovation nämndes även i IBAB men då i form av en forskningsartikel se Carlson, C. R. & Wilmot, W. W. 2006.

Det arbete som IBAB hade inlett i form av att utveckla rådgivningsprocessen *FOKUS Affärsutveckling* fortsätter Almi med. Enligt Almis årsredovisning 2013 förändras dock fokus från att bygga inkubatorer till företagen i inkubatorerna.

Vinnovas och Almis åiterrapportering 2013

I en gemensam rapport beskriver Vinnova och Almi utvecklingen av inkubatorverksamheten sedan 2003. Rapport tar kortfattat upp de olika generationerna av NIP⁷⁹ och återger utvecklingen i inkubatorer i ett stort antal figurer där en del av dessa särredovisar de driftfinansierade Summit-inkubatorerna. Diagrammen ger upplevelsen av att verksamheten har fördubblats i de flesta dimensioner. Mer finansiering har medfört dubbelt så många inkubatorer, dubbelt så många anställda, motsvarande fler företagscoacher och motsvarande nyintagna företag. Även antalet idéer som inkubatorerna har att ta ställning till har ökat över tid (sedan 2005) i samma omfattning. Däremot har den andel av idéer som selekterats in till inkubatorerna varit i stort sett densamma sedan 2005.⁸⁰ Utvärderingen 2008 fäste uppmärksamheten på inkubatorernas effektivitet. Man föreslog att målsättningen bör vara fler företag per anställd. Detta har inte lyckats. Det är möjligt att de kvalitetsutvecklingsprocesser som IBAB introducerade medförde att man inte lyckades med detta.

Rapporten diskuterar ett antal utmaningar för inkubatorsystem inför framtiden. Det är en diskussion som sedan följs upp i det som blir förslaget till Vinnovas inkubatorprogram 2015+.⁸¹

Vinnova får återigen uppdraget att finansiera inkubatorer

Det avtal som Vinnova haft med IBAB om finansiering av inkubatorverksamhet om minst 50 miljoner per år hade en löptid fram till 2014. Almi och Vinnova hade 2013 i en egenproducerad uppföljning av programmet tillfogat ett förslag på utformning av ett framtida program.

I ett regeringsbeslut i april 2014 meddelar regeringen att förmedling av finansiering till inkubatorer från och med 2015 ska utföras av Vinnova. I uppdraget anges att detta bedöms ligga inom Vinnovas instruktion. Uppdraget anger inte att Vinnova erhåller särskilda medel och slutsatsen bör rimligen vara programmet ska täckas av Vinnovas anslag 1:2.⁸²

Ansvaret för inkubatorernas erfarenhetsutveckling flyttas över från statliga aktörer till intresseorganisationen SISP. Med Vinnovas nya NIP förändras finansiering målobjekt från att ha varit inkubatorer till inkubatorföretag. Eftersom många inkubatorer bedrivs i aktieföretagsform är det inte förenligt med statsstödsreglerna att ge bidrag till dessa i den omfattning som tidigare gjorts.

⁷⁹ Något annorlunda än i denna rapport.

⁸⁰ Vi återkommer i nästa kapitel om upplevelsen av fördubbling återspeglas vid en närmare granskning av data.

⁸¹ Se mer om detta i nästa kapitel samt i Vinnova 2015. Stöd till inkubation 2015+. Avrapportering av regeringsuppdrag N2013/3474/FIN

⁸² Regeringen Uppdrag att lämna stöd till inkubation N2013/3474/FIN. I budgetpropositionen 2015 minskas anslaget 1:2 med cirka 74 miljoner med anledning av att Almi inte ska ha uppdraget längre och dessa medel förs över till Vinnovas anslag 1:1 men detta motiveras mer av att Vinnovas förvaltningsanslag bör ”vara adekvat” för för kommande år s 47.

Kompletterande stödinstrument till inkubatorprogrammet

Regeringen anslår medel till bildandet av innovationskontor

I FoI-propositionen "Ett lyft för forskning och innovation" 2008/09:50 anslår regeringen 75 miljoner att fördelas på 7 universitet/lärosäten.⁸³ Vinnova får 2009 ett särskilt uppdrag att föreslå hur fördelningen ska utföras mellan de 7 aktörerna. I propositionen anges att Innovationskontoren är ett sätt att utveckla innovationssystemet ska syfta till att forskningsupptäckter effektivare ska identifieras och hanteras i ett kommersialiseringsperspektiv."

Bakgrunden till förslaget är den svenska debatten om lärarundantaget och vilka regler som underlättar att forskarupptäckter prövas för kommersialisering. Regeringen gör bedömningen att givet Sverige stora omfattning på forskning vid universitet bör mer upptäckter generera patent och licensieringar (s 121).⁸⁴ Regeringens bedömning är att innovationskontoren ska komplettera och stärka övriga delar i systemet.

I innovationskontorens uppgifter bör ingå att ge kvalificerat stöd i frågor om nyttiggörande av forskningsresultat bl.a. inom kommersialisering inklusive patentering och licensiering, kunskapsutbyte och principer för kontraktsforskning. Vidare bör innovationskontoren inspirera, informera och stimulera forskare m.fl. till innovationer. I innovationskontorens arbete bör samarbete ske med Innovationsbron AB bl.a. vad gäller tidig verifiering av forskningsresultat för att uppnå största effektivitet. Innovationsbron AB kan bidra framför allt genom att tillföra affärskompetens i bedömningarna, att underlätta tillgången till olika inkubatormiljöer och ett nationellt perspektiv. Prop 2008/09:50 s123

I den forskningsproposition som kommer därpå gör regeringen bedömningen att satsningen varit positiv stödet utökas med 20 miljoner kronor vilka ska gå till universiteten i Göteborg, Stockholm och Luleå samt Sveriges lantbruksuniversitet. Innovationskontoren ska kunna ge allmän affärsrådgivning men också informera om betydelsen av att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap. Propositionen anger även att innovationskontoren bör samverka med den sektorspecifika spetskompetensen på nationel nivå hos Almi, Innovationsbron och Vinnova.

Vinn verifiering och Fokus verifiering

Vid sidan om regeringens initiativ på innovationskontor tog Vinnova och Innovationsbron var för sig initiativ till verifieringsstöd. I Vinnovas format riktades Vinnverifiering (som fortfarande finns) till forskare på universitet och lärosäten medan IBAB:s Fokus verifiering I och II riktades till en bredare population av fristående innovatörers. Det gemensamma i satsningarna var kommersiell verifiering av forskningsresultat. Innovationsbron beskriver det enligt följande: *Verifieringsmedel är en finansieringsform avsedd för tidiga, forskningsnära faser av kommersialiseringsprocessen – när den kommersiella potentialen och formerna för kommersialisering av ett resultat ännu är oklar. Syftet med programmet är att göra det möjligt för sökande, finansärer och partners att tydligare bedöma potential och risker.*⁸⁵

Analyser av kundbehov, IP-krav och regulatoriska förhållanden var exempel som kunde genomföras med erhållna medel. Vinnova och Innovationsbron diskuterade sinsemellan hur de två programmen kunde samordnas. En gemensam internetportal utformades och 2008 inkom 369 ansökningar varav 189 beviljades stöd om maximalt 200 000 kronor. Lärosäten var ursprunget till 80 procent av projekten och näringslivet 15 procent.⁸⁶ Totalt utbetalades 2011 10 miljoner och 2012 15 miljoner i verifieringsstöd.⁸⁷

⁸³ Universiteten i Umeå, Uppsala, Lund, Linköping och Karolinska institutet samt KHT och Chalmers sid 122.

⁸⁴ Något som senare forskning visat vara en förmodlig felaktig premiss. Se Ejermo O (2017)

⁸⁵ Innovationsbron 2009. Lägesrapport 2009.1

Bilaga 2 Inkubatorer i NIP 2003–14

Tabell B2:1 Vinnkubator 2003–04

	Namn	Ort
1	Minc	Malmö
2	Creative Center	Jönköping
3	TV Innovation	Göteborg
4	GU Holding	Göteborg
5	Chalmers Innovation	Göteborg
6	Gothia	Skövde
7	Mjärdevi Business Incubator	Linköping
8	Pronova	Norrköping
9	HHS Business Lab	Stockholm
10	Karolinska Innovation	Stockholm
11	Kista Innovation & Growth	Stockholm
12	Teknikbyns företagsgenerator	Västerås
13	Uppsala Innovations Centre	Uppsala
14	Uminova	Umeå

Källa: Vinnova 2004

⁸⁶ IBAB årsredovisning 2009 s4

⁸⁷ Innovationsbrons årsredovisning 2012.

Tabell B2:2 NIP 2 2005–08(09) 11 inkubatorer

	Namn	Ort
Driftfinansierade		
<i>Ny</i>	<i>Ideon Innovation</i>	<i>Lund</i>
	Jönköping Business Incubator (fd Creative Center?)	Jönköping
	GU Holding	Göteborg
	Chalmers Innovation	Göteborg
	Gothia Business Incubator	Skövde
	Mjärdevi Business Incubator	Linköping
<i>Ny</i>	<i>Inova</i>	<i>Karlstad</i>
	Karolinska Innovation	Stockholm
	STING (Kista Innovation & Growth)	Stockholm
	Uppsala Innovations Centre	Uppsala
	Uminova	Umeå
Inte fullt deltagande		
	Aurorum	Luleå
	Blekinge Business inc	Karlskrona
	Minc	Malmö
	Pronova	Norrköping
	Teknikbyn & Idélab	Västerås
	Teknikdalen	Borlänge

Källa: Inno 2008

Tabell B2:3 NIP 3 2008–11 19 inkubatorer

	Namn	Ort
Driftfinansierade		
<i>Ny</i>	Aurorum	Luleå
<i>Ny</i>	Blekinge Business inc	Karlskrona
	Create Mälardalen(Teknikbyn & Idélab)	Västerås Eskilstuna
	<i>Ideon Innovation</i>	<i>Lund</i>
	Jönköping Science Park (Business Incubator (fd Creative Center))	Jönköping
	GU Holding	Göteborg
	Gothia Business Incubator	Skövde
<i>Ny</i>	Ideon Innovation	Lund
	Inova	Karlstad
	Karolinska Innovation KIAB	Stockholm
	LEAD (Mjärdevi Business Incubator & Pronova)	Linköping
<i>Ny</i>	Minc	Malmö
	Stiftelsen Chalmers Innovation	Göteborg
	STING (Kista Innovation & Growth)	Stockholm
<i>Ny</i>	SU Innovation	Stockholm
<i>Ny</i>	Teknikdalen	Borlänge
<i>Ny</i>	Umeå Biotech incubator	Umeå
	Uminova Innovation	Umeå
	Uppsala Innovations Centre	Uppsala

Källa: Innovationsbron LG2009:2 Utbetningsplan IBIP

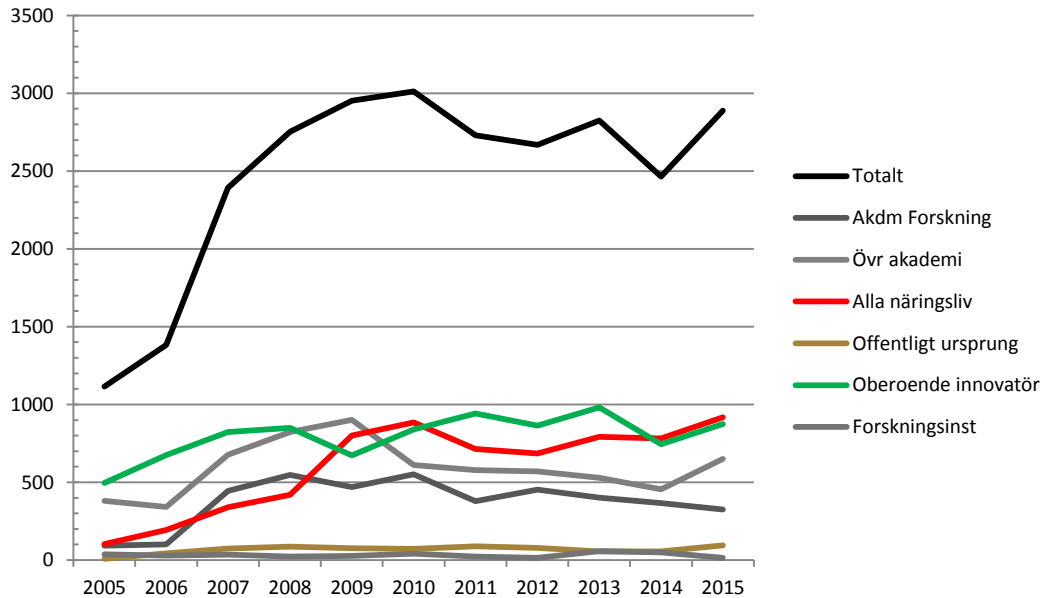
Tabell B2:4 NIP 4 Business Innovation & Growth (BIG). Inkubatorer med driftfinansiering dvs. deltog i Summitprogrammet, 2014, 26st

Namn	Ort
Arctic Business Incubator, ABI (Aurorum)	Luleå och Skellefteå/Norrbottn
Blekinge Business Incubator	Karlskrona, Karlshamn, Ronneby/Blekinge
Create	Västerås och Eskilstuna
Ny Encubator	Göteborg/Västra Götaland
Ny Företagsfabriken i Kronoberg AB	Växjö
Gothia Science Park	Skövde/Västra Götaland
GU Holding	Göteborg/Västra Götaland
Ideon Innovation	Lund/Skåne
Ny Inkubatorn i Borås AB	Västra Götaland
Ny Inkubera i Örebro AB	Örebro/Örebro län
Ny Kalmar Science Park Incubator	Kalmar/Kalmar län
LEAD i Östergötland AB	Linköping och Norrköping/Östergötland
Ny Lund Life Science Incubator	Lund/Skåne
Minc i Sverige AB	Malmö/Skåne
Ny Movexum AB	Gävle/Gävleborg
Ny Sahlgrenska Science Park AB	Göteborg/Västra Götaland
Ny Science Park Halmstad	Halmstad/Halland
Science Park Jönköping AB	Jönköping
Stiftelsen Chalmers Innovation	Göteborg/Västra Götaland
StifteIsen Inova	Karlstad/Värmland
Stiftelsen Teknikdalen	Borlänge
STING Stockholm Innovation and Growth AB	Stockholm
Umeå Biotech Incubator	Umeå
Uminova Innovation	Umeå
Uppsala Innovation Center, UIC	Uppsala
Ny Åkroken Business Incubator	Sundsvall

Källa: Almi (2015) Almis rapportserie om inkubation – helår 2014

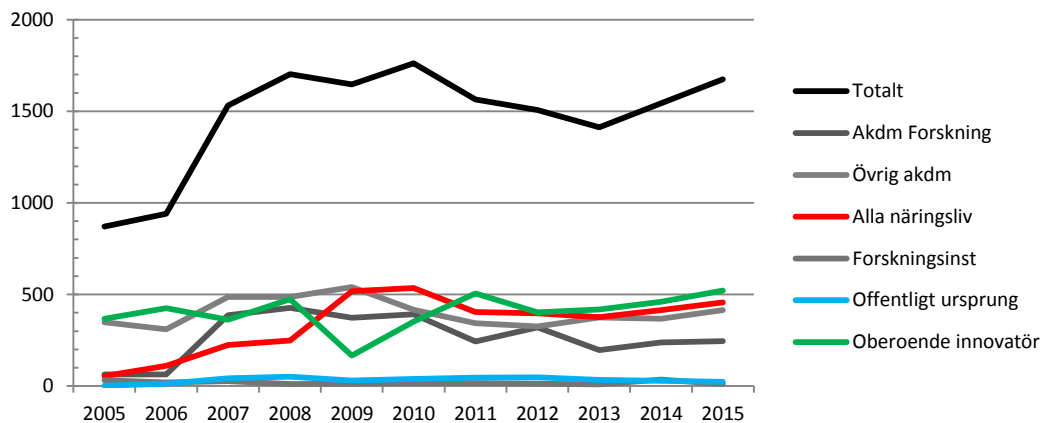
Bilaga 3 Utveckling i inkubatorer

Figur B3:1 Driftfinansierade inkubatorer 2014: Utvärderade idéer totalt och några idékällor, antal 2005–15

Källa: Vinnova excelark Idéflöde samtliga inkubatorer 2005–15 och Tillväxtanalys egna beräkningar

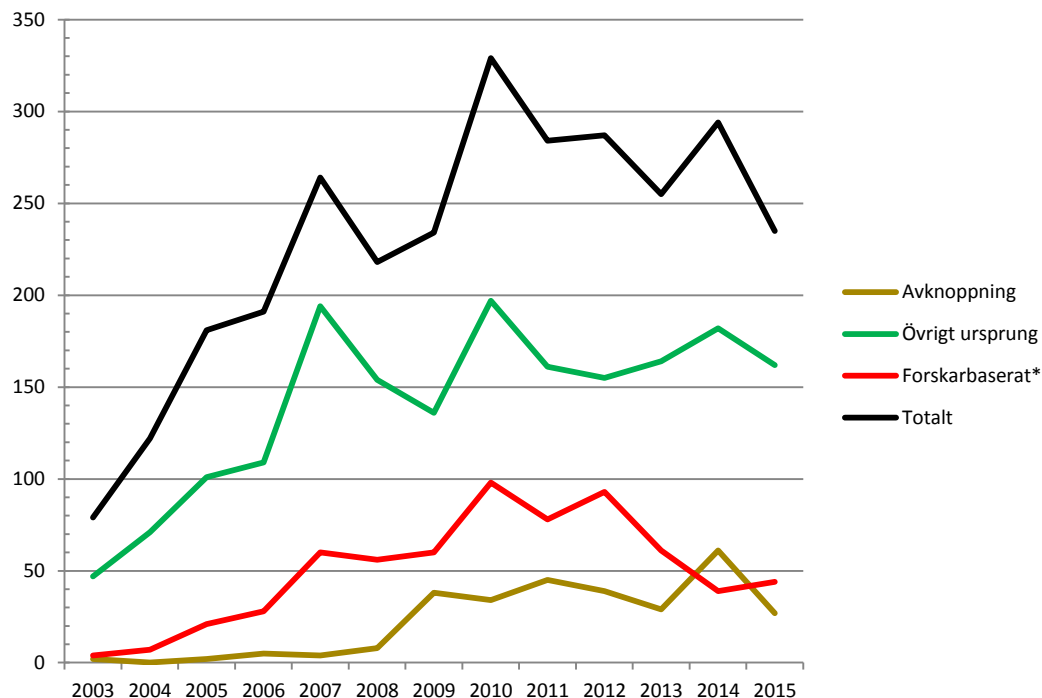
Figur B3:2 Driftfinansierade 11 "ledande" inkubatorer 2003, 2008 och 10 st 2014: Utvärderade idéer totalt och några idékällor, antal 2005–15

Not: Figuren syftar att ha samma skala som figuren med alla inkubatorer

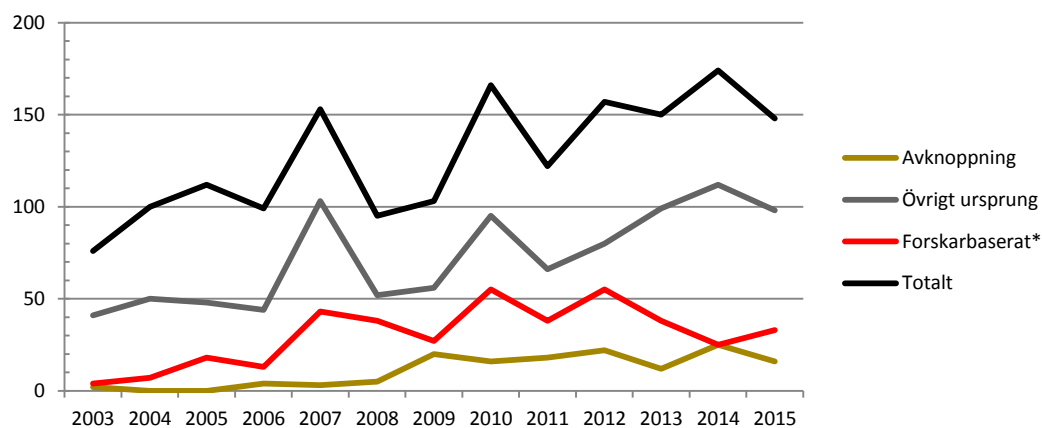
Källa: Vinnova excelark Idéflöde samtliga inkubatorer 2005–15 och Tillväxtanalys egna beräkningar

Figur B3:3 Driftfinansierade inkubatorer 2014: Intagna idéer totalt och aggregerade idékällor, antal 2003–15

Källa: Vinnova excellfil: Bolag verksamhet inklusive finansiering 2007–15 och Tillväxtanalys egna beräkningar.

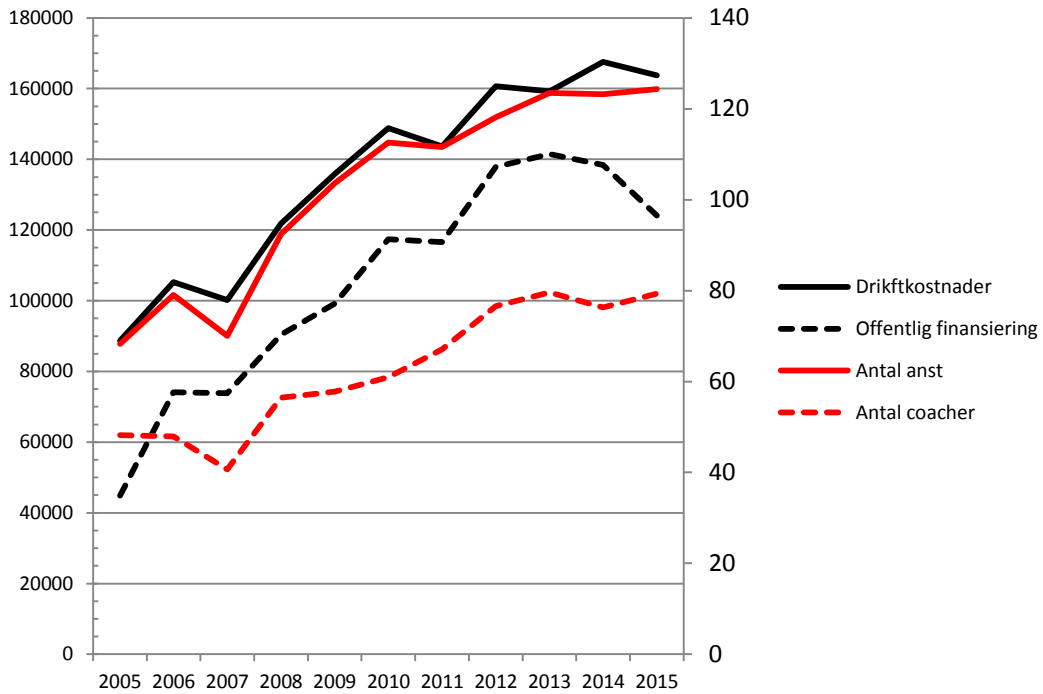
Figur B3:4 Driftfinansierade 11 "ledande" inkubatorer 2003, 2008 och 10 st 2014: Intagna idéer totalt och aggregerade idékällor, antal 2003–15

Not: Figuren syftar att ha samma skala som figuren med alla inkubatorer

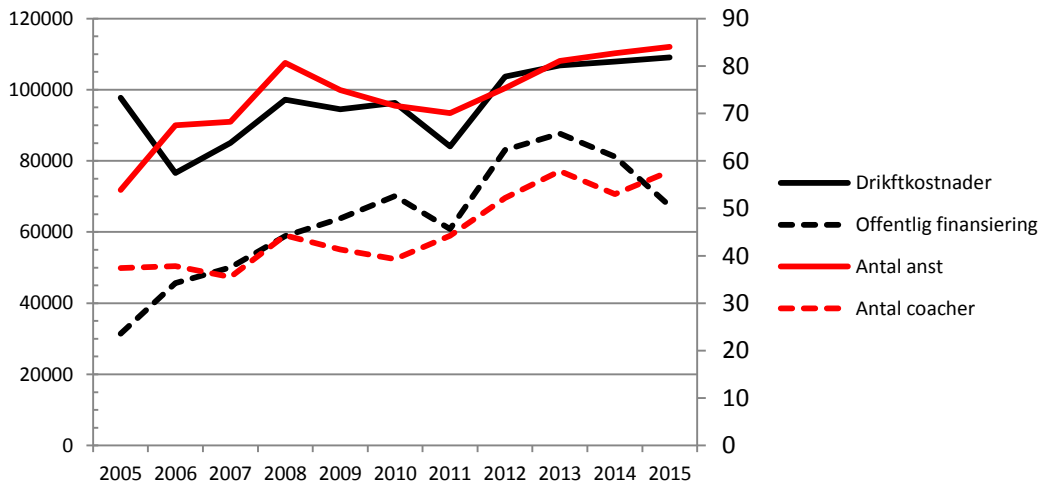
Källa: Vinnova excellfil: Bolag verksamhet inklusive finansiering 2007–15 och Tillväxtanalys egna beräkningar.

Figur B3:5 Driftfinansierade inkubatorer 2014: Driftkostnader och offentlig finansiering (000kr vänster skala) och antal anställda (höger skala) samt antal coacher (höger skala)

Källa: Vinnova excellfil verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005–15 och Tillväxtanalys beräkningar.

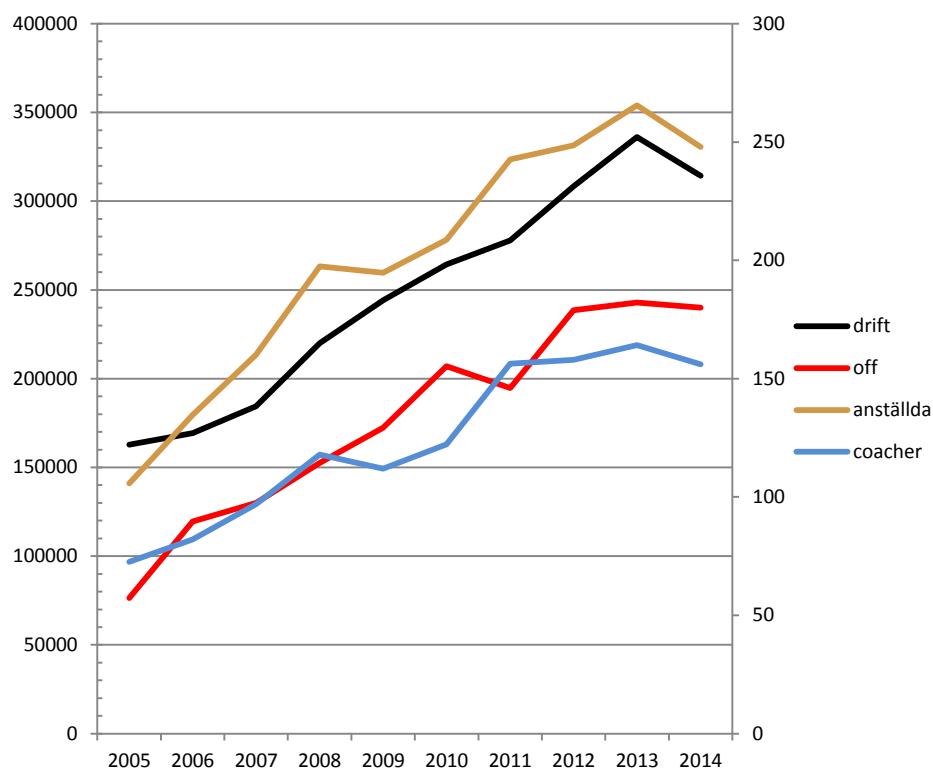
Figur B3:6 Driftfinansierade 11 "ledande" inkubatorer 2003, 2008 och 10 st 2014. Driftkostnader och offentlig finansiering (000kr vänster skala) och anställda (antal höger skala).

Not: Syftar att vara i samma skala som figur B3:6

Källa: Vinnova excellfil verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005–15 och Tillväxtanalys beräkningar.

Figur B3:7 Samtliga inkubatorer. Driftkostnader och off finansiering (000kr vänster skala) och anställda (antal höger skala).

Källa: Vinnova Excelfil verksamhetssammanfattning samtliga inkubatorer 2005–15 och Tillväxtanalys beräkningar.

Tabell B3:1 11 ledande inkubatorer – Idéer som valt in i inkubatorer efter ursprung, antal 2003–14

Ursprung	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totalt
Avknoppn. fr. forsk. institut	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3	2	7
Avknoppning fr näringsliv	1	0	0	0	0	1	15	14	9	13	5	17	75
Avknoppn n-liv/inkub ftg	1	0	0	1	1	1	2	1	3	6	2	2	20
Avknoppn off sek vård	0	0	0	0	0	0	1	0	2	2	0	0	5
Avknoppn off sek övr	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2
Innovatör/entreprenör (ej forskare)	15	9	10	7	25	18	5	23	38	38	33	33	254
Näringsliv (ej forskare)	18	19	23	12	22	13	21	37	15	17	37	42	276
Off sek vård (ej forskare)	0	0	0	0	1	0	2	2	2	2	0	4	13
Off sek övriga (ej forskare)	1	0	2	1	3	1	0	1	0	0	1	0	10
Univ personal (ej forskare)	1	8	5	12	27	3	8	1	2	6	2	3	78
Universitetsstudent (ej forskare)	1	7	6	7	20	14	18	28	8	14	19	24	166
Forskare forsk. institut	1	0	2	0	5	0	1	2	1	1	3	3	19
Forskare näringsliv	0	0	0	0	0	1	4	5	11	15	7	4	47
Forskare off sektor	0	0	0	0	0	2	1	2	1	1	0	0	7
<i>Forskare Univ</i>	3	7	16	13	36	33	21	45	25	37	28	18	282
Universitet ospecificerad	22	29	33	33	3	0	0	0	0	0	0	0	120
Ej klassificerad	5	8	6	4	0	0	0	0	0	0	1	12	36
Totalt	69	87	103	90	143	87	100	162	118	152	141	165	1417

Källa: Vinnova Excelblad "Bilag verksamhet inklusive finansiering 1995–2015, och egna beräkningar.

B3:2 Samtliga driftsfinansierade inkubatorer. Idéer som valts in i inkubatorer efter ursprung, antal 2003–14

Ursprung	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totalt
Avknopning fr forsk. Institut	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	5	7	14
Avknopning fr näringsliv	1	1	2	0	0	10	38	47	37	43	40	61	280
Avknoppn n-liv/inkub ftg	1	0	1	5	5	2	9	2	14	13	5	8	65
Avknoppn off sek vård	0	0	0	0	0	0	1	1	6	2	1	2	13
Avknoppn off sek övr	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	0	4	9
Innovatör/entreprenör (ej forskare)	19	33	48	59	101	89	85	117	146	126	136	96	1055
Näringsliv (ej forskare)	19	21	28	29	53	48	57	94	74	73	75	96	667
Off sek vård (ej forskare)	0	0	0	0	1	3	7	13	6	4	3	6	43
Off sek övriga (ej forskare)	2	2	2	6	14	4	1	6	1	2	4	1	45
Univ personal (ej forskare)	5	18	19	25	57	21	17	5	9	9	4	3	192
Univ student (ej forskare)	11	17	27	23	46	62	77	83	66	56	67	66	601
Forskare forsk. Institut	3	0	4	0	5	1	5	8	3	4	4	4	41
Forskare Näringsliv	0	0	0	0	0	2	13	25	38	50	22	6	156
Forskare – off sek	0	0	0	0	0	2	1	3	2	1	2	2	13
<i>Forskare Univ</i>	5	13	24	38	79	67	63	92	66	75	54	35	611
Universitet ospecefiserad	30	49	59	78	10	0	0	0	0	0	0	0	226
Ej klassificerad	19	29	23	8	0	0	0	0	0	0	1	12	92
Totalt	115	183	237	271	371	311	375	499	470	459	423	409	4123

Källa: Vinnova excelblad "Bolag verksamhet inklusive finansiering 1995 -2015,och egna beräkningar

Bilaga 4 Ur Vinnovas regleringsbrev

2015

Vinnova ska, inom ramen för myndighetens ansvar att lämna stöd till inkubation, redovisa resultaten av insatserna. Av redovisningen ska det exempelvis framgå hur inflöde av idéer, pågående projekt samt utflöde av företag sammantaget utvecklas kopplat till de inkubatorer som mottar stöd inom ramen för Vinnovas insatser. Vidare ska Vinnova, där så är möjligt, redovisa utvecklingen i företag som sitter i eller har suttit i inkubatorer med stöd från Vinnova.

2014

Vinnova ska överföra minst 50 miljoner kronor till Almi Företagspartner AB (Almi) för ett nationellt inkubatorprogram. I samråd med Vinnova ansvarar Almi för utformning och drift av programmet. Almi ansvarar för programmets löpande uppföljning.

2013

Vinnova ska till Almi Företagspartner AB överföra minst 50 miljoner kronor för att Almi Företagspartner AB, i samråd med Vinnova, ska ansvara för utformning och drift av ett nationellt Inkubatorprogram. Almi Företagspartner AB ansvarar för programmets löpande uppföljning. Vinnova ansvarar, efter samråd med Almi Företagspartner AB, för programmets utvärdering.

2012

Vinnova ska till Innovationsbron AB överföra minst 50 miljoner kronor för att Innovationsbron AB, i samråd med Vinnova, ska ansvara för utformning och drift av ett nationellt Inkubatorprogram. Innovationsbron AB ansvarar för programmets löpande uppföljning. Vinnova ansvarar, efter samråd med Innovationsbron AB, för programmets utvärdering.

2011

Vinnova ska till Innovationsbron AB överföra minst 70 miljoner kronor för att Innovationsbron AB, i samråd med Vinnova, ska ansvara för utformning och drift av ett nationellt Inkubatorprogram. Innovationsbron AB ansvarar för programmets löpande uppföljning. Vinnova ansvarar, efter samråd med Innovationsbron AB, för programmets utvärdering.

2010

Som 2009.

2009

Vinnova ska till Innovationsbron AB överföra minst 50 miljoner kronor årligen för att Innovationsbron AB, i samråd med Vinnova, ska ansvara för utformning och drift av ett nationellt Inkubatorprogram. Vinnova ansvarar, efter samråd med Innovationsbron AB, för programmets utvärdering.

2008

Vinnova ska till Innovationsbron AB överföra minst 50 miljoner kronor årligen för att Innovationsbron AB, i samråd med Vinnova, ska ansvara för utformning och drift av ett nationellt Inkubatorprogram. Vinnova ansvarar, efter samråd med Innovationsbron AB, för programmets utvärdering.

2007

Enligt aktieägaravtalet avseende Innovationsbron AB av den 18 februari 2005 ska Vinnova till Innovationsbron AB överföra medel till bolagets nationella inkubatorprogram.

2006

Inget.

2005

Inget.

2004

Verket ska senast den 15 maj 2004 redovisa hur försöken med inkubatorverksamheten fallit ut.

2003

Återrapportering1: Verket för innovationssystem ska redovisa...

...genomförda insatser och fortsatta planer för det nationella programmet för inkubatorer.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tillväxtanalys är en analysmyndighet under Näringsdepartementet. På uppdrag av regeringen utvärderar och analyserar vi svensk tillväxtpolitik.

Vi arbetar för att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag i alla delar av landet. Det gör vi genom att ge regeringen kvalificerade kunskapsunderlag och rekommendationer för att utveckla, ompröva och effektivisera statens arbete för hållbar tillväxt och näringslivsutveckling.

Sakkunniga medarbetare, unika databaser och utvecklade samarbeten på nationell och internationell nivå är viktiga tillgångar i vårt arbete. Myndighetens primära målgrupper är regeringen, riksdagen och andra myndigheter inom vårt kunskapsområde. I våra utvärderingar och analyser har vi en oberoende ställning.

Vi är cirka 35 anställda och finns i Östersund (huvudkontor) och Stockholm.

Våra publikationer

Vi publicerar rapporter i tre olika serier på vår hemsida:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer. I rapportserien ingår även myndighetens faktasammanställningar.

Statistikserien – Löpande statistikproduktion

PM – Metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter är exempel på publikationer i serien.